

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvarta Controversiae Pars. Quem Iustitiæ modum habuerit Christi
satisfactio: An scilicet fuerit secundùm omnem rigorem iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

ab expositioribus relatis. Secunda verò, quo ad singulas eras partes probatur. Et primò Christi satisfactionem non fuisse à virtute poenitentiae elicitam, aut imperatam: quoniam, vt ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus poenitentiae, sicut nec vllum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solùm est materia poenitentiae. Secundò probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque vt ab eodem est ei debita & offerenda satisfactio, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reuerentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cetera omnia transcendit in infinitum, vt ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3. & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non fuisse elicitam aut proximè imperatam à charitate; nam charitatis, obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non verò quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactio placandus. Quòd autem à pluribus virtutibus non sit elicitum, probatur: quia plurium virtutum actus nequeunt in vnum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quæ propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illam iniuriam satisfactionis aequalitate recompensare, iustitia est commutatiua; igitur actus omnes humilitatis, temperantiae, patientiae, religionis, &c. ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactio, ex imperio commutatiuae iustitiae dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur. Prima propositio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda euidenter est, & patet ex diffinitione iustitiae superius explicata.

VLTIMA demum conditio infertur euidenter ex quarta; atque idè eadem probatione, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. *Sciendum tamen* est, quòd licet in Christo fuerit vera commutatiua iustitia propriè, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificae rationis cum nostra, sed longè sublimior: quòd probatur primò: quia vnitas & diuersitas habituum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutatiuae longè altioris ordinis est, quàm obiectum iustitiae nostrae; ergò. Maior patet. Minor probatur: quia obiectum nostrae iustitiae commutatiuae est actio humana constituens aequalitatem inter hominem & hominem, vt habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutatiuae est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, vt constituens aequalitatem inter Deum offensum & humanum genus offendens; sic enim vt Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpæ in Deū commissæ infinitatè adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, vt latè supra probauimus. *Secundò* probatur idem dictum: quoniam vbi sunt diuersarum rationum excellentiae earum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersae sunt per se differentiae debiti, vt debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distinguui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia verò hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutatiuam ab hominis iustitia commutatiua specie distinguui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

bat, pietatem ab alijs iustitiæ partibus specie distinguui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diuersimodè alijs debitor secundum eorum diuersam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in vtroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundariò verò nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, à quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & idè post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria. Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundariò gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus & Patria, &c. & in art. 3. eiusdem quæst. ad secundum ait: quia Deus excellentiori modo est principium essendi & gubernationis, quàm Pater vel Patria: idè virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patria. Et in q. 102. a. 1. ex eodem principio distinguit obseruantiam à religione, & pietate, & q. 104. a. 2. ad 4. docet eodem modo distinguendas esse diuersas species reuerentiae: qua etiam ratione Caietanus ibi distinguit obedientiam respectu Dei, & respectu hominis. *Postremò* probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutatiua ad ordinem pertinet hypostaticum, & soli potest hypostasi diuinæ in assumpta natura conuenire: nostra verò iustitia commutatiua ad ordinem pertinet naturæ, vel gratiæ; igitur plusquàm specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formali conueniunt.*

QUARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactio:
An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitiæ.

Medina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, & p. q. 21. quibus consentit Albertinus in alio legato Corollario 17. pag. 323. Quæstionem hanc existimant à præcedente non distinguui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiæ.

Sed duas has quæstiones esse specie distinctas docent alij fere omnes S. D. expositores & Theologi. Ad cuius euidentiam scito, satisfactionem dupliciter dici posse rigorosam: Vno modo antecedenter & concomitanter, quæ scilicet nullam admittit gratiam offensi factam satisfaciendi: Alio modo concomitanter tantum, quia scilicet secundum se est æqualis offensæ: adeò vt ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamuis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut euenit in alijs contractibus. Nam si quis seruū bello iusto captū iusto pretio, puta cetrū aureorū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitanter, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiæ tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distinguunt recentiores satisfactionem prioris modo rigorosam in duas, quarum altera ex omnes habeat condiciones, quæ tam ex parte satisfaciendi, quàm ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, vt adæquet, aut etiam excedat offensam, ita vt si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste possit exigere. Tres verò præcipuè solent numerari conditiones rigorosæ satisfactionis hoc modo

S. Thom.

Aristot.

S. Thom.

modo sumpta: prima est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: secunda, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: tertia, vt non sit ex per se debitis alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est questionem hanc à precedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. Altera est, quæ præter conditiones iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenebatur. Quam conditionem negant prioris sententiæ defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tuentur, vt probabilius. Nobis via quædam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

Ad satisfactioem cōcomitantem solum rigorosam non esse necessariam duas illas primas conditiones, videlicet, vt satisfactio non fit ex gratia creditoris, neque ex bonis eius, sed ex proprijs satisfactioem cōcomitantem solum rigorosam non esse necessariam duas illas primas conditiones, videlicet, vt satisfactio non fit ex gratia creditoris, neque ex bonis eius, sed ex proprijs satisfactioem

PRIVS autem de ea satisfactione, quæ non antecedenter, sed solum concomitantem est rigorosa, dicendum est. hæc enim, sicut humanis actibus, est cōmunior, sic etiam est intellectu faciliior. Ad huc autem rigorosæ satisfactionis modum, non omnes, sed vna tantum, scilicet tertia ex prædictis conditionibus videtur absolute necessaria. Erat autem prima conditio, vt satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, vt iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur primo: quia quæ gratis à Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfaciens, quam si non essent illi à Deo donata, sed aliunde habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficientem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. Et confirmatur ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit à Petro satisfactio in pecunia faciendâ, poterit ei iuste & condigne satisfacere per pecuniâ gratis ab eo receptam: probatur illatio; quia non minus requiritur dominium pretij quo pallium emitur, quam dominium pecuniæ qua satisfit offensa: At dominium pretij seu pecuniæ gratis & absque respectu ad contractum emptionis à mercatore donatæ sufficit ad contractum emptionis pallij ineundum cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiæ æqualitatem; ergo idem dominium sufficit vt illius oblatione pecuniæ iuste & rigorose compensetur offensa. Secundo probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicumque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis à Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciât, ex gratia charitate & alijs gratis ab eo receptis, nihil profus de satisfactionis æqualitate diminuit. probatur consequentia: quoniam utrobique seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diuersis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensa. Antecedens verò probatur; quia Iacob, Gen. 28. votum vouit dicens. si fuerit Dominus mecum, &c. cum sciret, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Certum est autem Iacob votum hoc ad æqualitatem fuisse seruaturum, & actu seruasse decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & actu postea recepit à Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. D. Thom. 3. partem

mitias offerre; quod tamen ad æqualitatem seruabat ex acceptis à Deo gratis hæc offerendo. vnde Deut. 26. offerenti primitias hæc verborum forma præscribitur. *Profiteor hodie coram Domino, &c. & idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi.* Tertiò probatur idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iustitiæ & rigorosæ satisfactionis pro peccato veniali, & pro pœna temporali ex peccato relicta non tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex acceptis à Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut minuitur ratio rigorosæ satisfactionis pro peccato mortali. Antecedens probatur quia satisfactio pro veniali, & pro pœna temporali non fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis accepta. Consequentia verò probatur: quoniam idcirco gratis accepisse principium satisfactionis non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem iustitiæ, quia gratia & iustitia attenduntur hic secundum diuersa. Gratia namque gratis à Deo recipitur, præmium verò de iustitia datur pro merito ex gratia procedente, & remissio venialis & pœnæ temporalis datur secundum æqualitatem iustitiæ pro satisfactione ex gratia procedente. At verò etiam si poenitentia, qua satisfacimus pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia & iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum: quia gratia est, quod gratis nobis à Deo conferatur gratia & satisfactio; iustitia verò, quod pro satisfactione remittitur offensa, &c. Quarto probatur; quia per Indulgentias satisfacimus ad æqualitatem pro pœnis Purgatorii, & tamen in eis gratis applicatur nobis satisfactio Christi & Sanctorum, per quam pœnas nobis debitas recompenfamur ad æqualitatem. Quinto probatur idem; quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de rigore iustitiæ pro peccato, quatenus est offensa Dei, & tamen hæc satisfactio est ex magna gratia, qua scilicet gratis, vt viuâ membra Christo capiti ad vnus corporis integritatem copulamur, &c. Sexto probatur, quoniam ad æqualitatem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus, qui in satisfactionem exhibetur offenso, liberè eliciatur & offeratur ab eo in honorem offensi, licet etiam offensus illius actus dominium habeat. Differunt enim restitutio & satisfactio, quia illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor intēdit læsam æqualitatem refarcire, & idcirco fieri non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt illius cui fit restitutio; sic enim facta restitutione nihil recipit eius, quod ante restitutionem illi debebatur; ac proinde remanet inæqualitas: hæc verò, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur honoris, quæ per actionem liberam fieri potest, quamuis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodum enim per peccatum, quatenus eius actus sub domino est voluntatis humanæ, Deus offenditur, licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas quædam est à Deo creata, ita è contra Christi satisfactio, quamuis esset sub dominio Dei, quatenus tamen liberè offerebatur à Christo, cedebat in gloriam Dei, & idcirco perfectam habebat iustitiæ æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1. ad 2. Vltimo probatur à simili in merito, ad quod non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo sub eius dominio non contineantur, sed satis est vt titulo veræ ac propriæ libertatis nostri sint, licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, vt satisfactio fiat ex bonis proprijs ipsius satisfaciens, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem: Hanc verò

E

condi-

conditionem (vt iacet) ad iustitiam concomitantem tantum rigorosam non esse necessariam. *Probatum primo:* Quia satisfactio Christi fuit perfectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quæ erant sub dominio Dei. *Secundo,* quia satisfactio non ad hoc ordinatur, vt offensum constituat in dominio vel possessione illius actionis aut entitatis, quæ est satisfactio, sed eius finis est ablatum honorem offenso restituere, & hoc optime fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam; ergo. Maior probatur. Nam, qui pro conuicio in alterum dicto per verba satisfacit, non ad hoc verba profert, aut proferre debet, vt, cum ei satisfacit, in dominio vel possessione constituat suæ locutionis, qua retractat conuictum, vel alitius entitatis, quæ fuerit per conuictum à Deo sublata, sed per retractationem subiectionem & veniæ petitionem plenè, & ad æqualitatem iustitiæ satisfacit, cum tamen actiones istæ non transeant in offensi dominium, sed maneant sub dominio satisfaciens: Quoniam, vt ait Philosophus *honor est in honorante*, & sicut Deum per peccatum inhonoramus, cuius tamen peccati entitas non subtrahitur à dominio Dei: ita è contra fieri potest satisfactio per actiones sub offensi dominio comprehensas. Minor verò probatur; quoniam honor Deo redditur per satisfactionem, puta poenitentiam, non prout est à Deo, tanquam prima causa, sed vt est ab homine, tanquam à causa proxima. At per hoc, quod Deo redditur honor per actum poenitentiae liberum, satisfit illi pro offensa; ergo satisfactio, quæ in iniuriæ compensatione & honoris restitutione consistit, optime fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam. Maior huius argumenti probatur; quia, licet Deus omnem illius actionis entitatem & rationem efficiat, vt prima causa, non tamen ea actione Deus honorat aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet honorandi & satisfaciendi, prout exit à proxima causa, sicut etiam Deus, quamuis vt prima causa producat omnem entitatem & rationem meriti, comestionis & ambulationis, non tamen meretur, comedit aut ambulat; quia rationes seu denominationes istæ formales actui coueniunt tantum, vt est causa proxima; homo enim per hoc Deo satisfacit, quod illi per actum poenitentiae se subijcit in recompensationem offensæ secundum æqualitatem iustitiæ; igitur actus poenitentiae satisfactorius est pro peccato ea tantum ratione, qua liberè producitur à satisfaciens, non autem qua ratione sub Dei dominio comprehenditur, sicut etiam per actionem supernaturalem, cuius supremum dominium habet Deus satisfit illi pro culpa veniali & pro pœna temporali, &c.

Igitur absolute loquendo dicendum est duas prædictas conditiones non esse necessarias ad eum rigorosam iustitiæ modum, de quo nunc loquimur, si tamen vtraque limitetur, erit vtraque huic satisfactionis modo necessaria: Et prima quidem dicens satisfactionem non debere esse ex gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelligi, vt scilicet satisfactio de se minime sufficiens, sed inæqualis offensæ non acceptetur ab offenso, tanquam sufficiens, tunc enim non erit condigna secundum se: sed ita accipienda est prima conditio, vt satisfactio non fiat per id, quod gratis acceptum est, vt fiat illa satisfactio, quamuis fiat per id, quod satisfaciens operatur in virtute beneficii gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis acceptum est sine ordine ad satisfactionem. Secunda verò conditio, vt huic modo iustitiæ

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione, siue exclusionem alieni dominij etiam illius, cui debet fieri satisfactio, ita, vt sensus sit: satisfactio debet esse ex proprijs id est ex ijs, quæ sunt sub dominio satisfaciens, licet eadem bona sub eius dominio contineantur, cui debita est satisfactio: sic eam explicant Capreolus loco supra notato, & Asturicensis, pagina 366. & ratione probatur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio ex bonis satisfaciens, sed alterius, nulla pro offensa fieret æqualitas; quia verè, & proprie nihil ad eius recompensationem exhiberet; nullus enim dare potest, quod suum non est. Secunda verò pars probatur; quia sicut vniuersalis & prima Dei causalitas non tollit efficientiam in secundis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuersale dominium Dei in eius vniuersali causalitate fundatum, non tollit huius hominis particulare dominium.

Nunc de tertia conditione dicendum est, quam huic modo rigorosam iustitiæ diximus esse necessariam, ea verò est vt satisfactio non fiat ex per se debitis creditori alio titulo iustitiæ particularis. Ad cuius euidentiam duæ particulae sunt explicandæ. Prior est illa: *ex per se debitis alio titulo iustitiæ*; quæ ideo apposita est; quia potest etiam alijs iustitiæ titulis, quam ex offensa esse debita satisfactio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter & imperatiue, vt si quis debeat satisfactionem, vt quatuor, & iuret aut voueat, vel etiam ex speciali præcepto obligetur ad eam exhibendam, per hæc enim non efficitur per se debita satisfactio ex obediencia, & ex religione, cuius actus sunt iuramentum & votum, sed accidentaliter tantum & imperatiue; quia prædicti tituli iustitiæ respiciunt eandem numero satisfactionem, supponentes obligationem ex offensione deriuatam, nec per se, & absolute tendunt ad obligationem imponendam satisfactioni: cuius signum est, quod non existente prima illa obligatione & offensione contracta nullum de tali satisfactione fieret iuramentum aut votum; sed ad prioris obligationis firmitatem, & ad promptioris solutionis effectum solent adiungi; ac proinde exhibendo satisfactionem, vt quatuor plenè & condignè satisfit non solum primæ, sed alijs etiam accidentaliter additis obligationibus ad religionem & obedientiam pertinentibus. Altera particula est, *iustitia particularis*, quæ ideo ponitur; quia, si eadem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali supernaturali ordinante illam ad commune bonum, per eandem vtrique satisfit obligationi. Primum quia iustitia legalis priorem supponit obligationem, & ideo accidentaliter illi superuenit. Secundum quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis potest per imperium ferri in materias omnium virtutum: & simile ferè est obedientia, cuius ratio materialiter saltè inuenitur in omni virtutis actu sub præcepto cadere. Quibus præmissis probatur dicta conditionem esse necessariam: Primum quia satisfactionis æqualitas exigit, vt quod in recompensationem offensæ redditur illam adæquet, at si id quod per satisfactionem exhibetur offenso detur etiam pro aliquo alio, quod per se debitum est alio titulo iustitiæ particularis, non redditur ad æqualitatem offensæ, nisi tantum superexcedat offensam, quantum redditur pro alio debito ex iustitia particulari; ergo. Declaratur secunda propositio. Nam, si offensa fuerit vt duo, & satisfactio fuerit vt quatuor, per duos satisfactionis gradus recompensabitur offensa ad æqualitatem, & secundum alios duos gradus valoris poterit alteri debito ex iusti-

Satisfactio nem predictam modo rigorosam necessariam posulare, vt non fiat ex per se debitis creditori alio titulo iustitiæ particularis, non tamen, vt obliget, &c.

iustitia vt duo satisfieri ad æqualitatem; si verò satisfactio valorem solum habeat æqualem offensæ, & exhibeatur etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditur; pro illo alio debito, tantum detrahatur recompensationi faciendæ pro offensâ; atque ideo non poterit illam adæquare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesiæ debeo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfactio ad æqualitatem iustitiæ, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiæ tituli multiplicant & augent debitum; adeò vt totum debitum simul acceptum sit quatercentum; igitur soluendo centum non satisfactio ad æqualitatem; cum illi debeatur adhuc trecentum, &c.

Quarta verò conditio, nimirum vt satisfactio condigna, & æqualis secundum dictum iustitiæ rigorem illi, cui debetur oblata, illum obliget line nouo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo: quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro pœnis temporalibus debitis peccato remisso, est æqualis & rigorosa modo prædicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque vlla læsione iustitiæ. Si namque verum est, quod doctissimi quidam affirmant, vtz pœnas Purgatorij per se primò peccatorum nostrorum satisfactio fuisse deputatas, sed per Dei misericordiam in pœnas præsentis vitæ ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactioe peccatorum huius nostræ vitæ pœnas & ieiunia, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equum; & pecuniam offerat secundum moralem æstimationem æqualem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui læsus est, eam acceptare, quamuis satisfactio sit moraliter æqualis offensæ; si tamen libere consentiat, vt honor aut equus pecunia recompensetur, iustitiæ constituetur æqualitas & erit satisfactio iustitiæ rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensationis æqualitate diminuit, sed propriam huius satisfactiois materiam in aliam mutat eiusdem æstimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisâ promissione vel pacto non tenetur vnus iusti satisfactioem acceptare pro alio, cui pœnæ debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest vnus pro pœnis temporalibus alteri debitis ad æqualitatem iustitiæ satisfacere, & similiter qui iure belli captum habet seruum, non tenetur à volente illum redimere pretium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens seruum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriæ, quam captiuus ille intulerat communitati, contra quam pugnabat, quæ suum ius in eum transtulit, qui hominem iusto bello captum in seruitutem redegit, &c.

Satisfactio
ne perfectè
rigorosa, am,
qua fit inter
homine &
homine, non
exigere a
qualitè acce-
ptionis of-
fensi, nisi
quando fit
in alia specie

Iam vero de secundo rigoroze satisfactiois modo differendum est. Et quoniam huiusmodi satisfactio multiplex est: quædam enim fit homini, & quædam fit Deo, & hæc duplex est, nam quædam fit ab homine puro, & quædam fit à Christo Deo simul & homine: de singulis in ordine ad dictas conditiones agendum est. Et prima quidem satisfactio, quæ fit homini ab homine, vt rigorosa sit antecederet & concomi-

tanter, non exigit actualem acceptationem offensi, nisi quando satisfactio fit in alia specie ab ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de pœnit. T. 3. q. 1. & Valquez disp. 9. & probatur primò. Quia, si quis Petro inficio vel mortuo honorem abstulerit, potest illum ad æqualitatem resarcire, vt per se notum est; hæc enim erit satisfactio rigorosa, qua maiorem non potest Petrus exigere, & tamen fit nulla eius formali acceptatione interueniente. Secundò probatur: quoniam hoc interest inter iustitiam & alias virtutes morales; quod illius finis est medium rei, quod est inuariabile; nec attenditur per ordinem ad subiectum vel ad aliud extremum: harum autem intentio fertur ad medium rationis, quod est variabile secundum subiecti dispositiones; & ideo, si Petrus debeat decem Ioanni & ea restituat, facit actum iustitiæ ad æqualitatem, quomodocumque disponatur, aut secundum iustitiæ & affectum vel alias dispositiones immutetur Ioannes siue sciat siue nesciat, siue acceptet siue non acceptet, sed satis est actus iustitiæ medium habens rei, quod est penitus inuariabile; igitur eo seruato erit satisfactio Petri secundum æqualitatem iustitiæ rigorosa, quomodocumque sit Ioannes affectus. Tertiò probatur: quoniam acceptatio non tribuit valorem satisfactioi, per quam adæquet offensam; ergò, si post acceptationem est æqualis, eandem, antequam acceptetur, habebit æqualitatem. Ea confirmatur; quia nullus hominus Theologus hominem, qui satisfactioem obtulit æqualem iniuriæ in materia debita, quam offensus renuit acceptare, ad vltiorem satisfactioem obligabit; deberet autem obligari, si condigna non fuisset illius hominis satisfactio; igitur eius condignitas ex acceptatione læsi non pendet, &c. Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti pars, videlicet, huic rigorosæ satisfactioi non esse necessarium, vt offensus eam acceptare teneatur, sed satis esse, vt non possit aliam maiorem exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptiois & venditionis æqualitas non requirit, vt emptor aut venditor ex iustitia emere aut vendere teneatur; sed satis est vt in contractu perfecta seruetur æqualitas. Tertia demum eiusdem dicti pars probatur; quia satisfactio, quæ est in vna re debita, si fiat in alia, quæ sit etiam secundum moralem æstimationem æqualis, non constituit simpliciter æqualitatem à satisfaciente fieri debitâ; igitur, vt obligationi satisfiat, necesse est, vt eam acceptet offensus: quod explicatur exemplo. Nā si Petrus tenetur iniuriam recompensare Ioanni honorem exhibendo, & velit oblata pecunia satisfacere, nõ plenè resarcitur honor Ioannis, nec debita constituitur æqualitas; quia honor sublatu, honore tantum adhibito sua aptè natura restituitur. Itaq; nisi qui læsus est, sit ea satisfactioe contentus, nunquā debita confurgit æqualitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob offensam illi per peccatum illatam, exigit Dei beneuolentiam: quoniam, vt ait S. D. in 1. 2. offensa nõ remittitur alicui, nisi per hoc, quod animus offensi pacatur offendenti; Deus autè sola dilectione, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacatur, vt ibidè explicat optimè Caietanus, & per hoc differt ab ea satisfactioe, quā vnus homo debet alteri; hæc enim cõsistit in æqualitate perfecta rei ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel actu alterius extremi; satisfactio verò, quæ Deo fit, ad amicitiam cum eo completè reconcilians ordinatur: & ideo necessariò postulat eius beneuolentiam & gratiam.

Satisfactio
Christi co-
uenire pri-
mā rigorosa
iustitiæ con-
ditionē; cui
male Suarez
eres adhibet
limitatio-
nes.

SUPERESTIAM una caterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controuerſiam.

Est igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secūda, nimirum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfact; & ideo Caiet. *super hoc*
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has conditiones in vnā coniun-
gunt, quibus consentit etiam Albertinus in *al-*
legato Coroll. 17. puncto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secūda significatio latius patere
videtur, quā primā, ideo Capreolus in *4. d. 15. q. 1.*
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij eam à prima distinguūt. Nos au-
tem hic agentes de prima, ea de secūda tantū
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secūda tanquam propria tribuit Sua-
rez & alij, suo loco consideranda referuamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus *loco no-*
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiæ: ergo ex propria ratione distinguitur à
gratia, ita vt quantò plus in opere fuerit gratiæ,
tantò minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit perfecta & omnibus iustitiæ nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitore, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus collig-
itur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur*
secundum gratiam, sed secundum debitum; ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiæ Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
tia. Idè verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiæ minuit perfectionē; quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitori: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sa-
tisfactio deficiet ab æqualitate iustitiæ. Et ideo,
vt scitè Caietanus aduertit, omnis ea satisfactio,
quæ præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam di-
stinguitur, quæ est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiæ, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradictio manifesta est asserere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed effi-
cit & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.

Suarez.

Conditionem hanc sic explicatam Suarez tribus a-
lij conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad hūc finem
fiat debitori, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quædam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si-
bitotidina soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quàm iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio iu-
stitiæ, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

liter debiti remissio. *Secunda* limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab ip-
so datur, fiat recompensatio siue solutio debi-
ti; nam & si præcedat liberalis donatio credito-
ris etiam in ordine ad debiti solutionem, si ta-
men (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labore & industria debitoris, hoc non ita repu-
gnat perfectioni iustitiæ, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quò debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum de-
bitum, tunc verè ex iustitia soluit: immò si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucran-
dum accepit persolvere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed so-
lū antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiæ, si postea com-
pensetur. *Tertia* limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non ta-
men ei, qui solutus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiæ, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus *loco supra notato* pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debi-
tori verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiā donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friuola
est; quam vis enim Paulus dominium acquisierit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia credi-
toris; & ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, quæ fit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiæ.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, quæ scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiæ perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosè solum con-
comitanter iustitiæ modo verum est. Sed in pro-
posito superuacanea est ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio adæ-
quaretur offensa, necesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quæ etiam ratione cateræ duæ limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosæ iu-
stitiæ modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosa
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactioni
minimè defuisse docet Capreolus, Caiet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
sitores *super hoc artic.* Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fîsus acumine à cōmunis doctrinæ via
diuertēs per abrupta graditur dicens tria. *Primū*
est. *Humanæ naturæ* Deificatæ siue sanctificatæ
ipsa Deitate tribuedā esse satisfactionē, vt proxi-
mo principio quod satisfact, & nō tātū vt prin-
cipio quo. *Secūdū.* Propositionē hāc, Christo in-
quantum

quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedendam. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissimè satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiæ, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis à creditore satisfecerit; quia nimirum non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut in quantum homo indiguit gratia Dei, ut mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controuersiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi desumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptiuus sed naturalis; ergò. Secundo. In Christo duplex est gratia, quæ principium est satisfactionis scilicet gratia vnionis & gratia habitualis: sed utramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute seipsum vniuit humane naturæ, & ex hac vnione resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; ut ait S. D. *infra* q. 7. art. vii. Quod significatur *Ezech. 43.* cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius.* Et expressius habetur *Io. 1.* *Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnguenti à Patre plenum gratiæ & veritatis.* Quamobrem, ut Caietanus aduertit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, ut cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfaciensis, hoc est ex parte Dei, ut satisfactor est. *Confirmatur.* Quia gratia non est facta personæ Verbi, quæ simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui non attribuitur satisfactio ut principio quod, sed tantum ut principio quo, ut ostendimus in sequenti Controuersia. *Confirmatur secundò.* Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfaciensis, ut sic effluebant, non autem ex Deo, prout ei offerebatur ut debita satisfactio.*

Christi satisfactio fuisse æqualem offensi.

Et ideo Christi satisfactio fuit æqualis offensi, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, ut affirmant S. Doct. & Caietanus *infra* q. 48. a. 2. Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit ad peccato, ut patet ex Apóst. *Rom. tertio.* Non esset autem validior si peccatum non adæquaret ex sua dignitate; ergò. Probatur minor: quoniam ex peccato ad æ contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. *Secundò:* quoniam ad *Coloss. 2.* dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum de retri, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* at si eius satisfactio non esset æqualis, non traduceret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, ut in æqualem absq; iniustitia à Deo posse repelli. Et ad *Hebr. quinto,* de Christo dicitur. *Cum clamore valido & lacrymis offerens ex auditu est pro sua reuerentia.* In cuius loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exauditionem non tribui acceptationi Dei sed reuerentiæ Filio debite: eadem autem est ratio de quacunque alia Christi operatione satisfactoria. *Tertiò* probatur: quoniam ad *Hebr. 10.* dicitur. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi.* At si Christi satisfactio per sanguinis effusione ex suo valore non esset æqualis, sed

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum deducunt Augustinus *lib. 13. de Trinit. cap. 14.* Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisionis, Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sex-to.* Nam si Christi satisfactio solum esset æqualis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differentia (hec enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis æqualia, pro quibus offerebantur) quod omninò falsum est: quoniam Apóst. in tota ferè Epíst. ad Hebr. ostendit sanguine Christi auferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & ideo ad *Galar. 4.* vocat ea *infirmæ & egenæ elementa.* *Quartò* probatur ratione Agapiti in Epíst. ad Antimū, & Athanasij in libro de humanitate Verbi, quoniam aliàs ad iustam & æqualem redemptionem nostram non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad æqualem satisfactionem ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus ut sufficientem & æqualem potest acceptare, quam secundum se non sit æqualis neque sufficiens. *Vltimo* probatur ex D. Thoma *infra* q. 48. a. 2. Et *quartò contra gent. c. 55. ad 24.* quia satisfactio ex se æqualis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergò. Quo etiam argumento virtualiter utitur Summus Pontifex in extrauaganti vni-genitus dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vnionem ad Verbum: ubi manifestè satisfactionis æqualitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblato, &c.

SECUNDA conditio erat, ut satisfactio sit ex proprijs: quæ, ut à præcedente secernatur, intelligenda est de bonis ita proprijs satisfactori ut satisfactor est, ut non sint actu creditoris quæ ratione creditor est. Si namque debitor in satisfactionem offerat creditori id quod illius est, eadem quæ prius erat inter eos in æqualitas remanebit; quia nulla bonis creditoris ex ea satisfactione fiet accessio. Ut autem punctum inquisitæ circa conditionem hanc veritatis attingas, scito satisfactionem hoc modo rigorosam debere ex proprijs esse dupliciter. *Primò* ut non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris: *secundò* ut neque ipsa neque eius valor proueniat ex bonis creditoris. In quibus duobus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli contra primam Conclusionem tres supra positas condiciones rigorosæ satisfactionis enumerans ait, oportere primò ut satisfaciens sit principalis causa totius actus satisfactorij: secundò, ut satisfaciat per aliquid totaliter suum, vel saltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfaciensis: tertio, ut illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: secundò actio, & passio eius non erat potius alterius, quàm eius, quia æqualiter Patris & Filij & Spiritus sancti, & non magis vnus personæ quàm alterius: tertio ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Astur-

Varie doctrinæ expositiones circa secundam conditionem rigorosæ satisfactionis scilicet ut sit ex proprijs.

Capreolus.

S. Thom.

ricensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. A

S. Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, inquantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout à Deo est illi concessum, liberè tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem æquivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatis ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eam reparatur damnum alteri illatum in bonis suis: at satisfactio versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuriæ recompensatio; quo fit ut in restitutione multum dependeat æqualitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis æqualitatem constituendam non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactio non fit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reuerentiæ & honoris impendatur, quantum iniuriæ illatum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionum Christi, non repugnat iustitiæ perfectæ illius satisfactionis. Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea subsistit, rationem habere satisfactoris.

Vasquez.
Albertin.

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *diff. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll. pag. 226. & sequ.* eundem rejicit quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanæ naturæ sibi unitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione huius dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *diff. sexta.*

Asturicensis.

Denique Asturicensis in *allegata Relectione, q. 5. pag. 385. & seq.* dicit quatuor. Primum est. Satisfactio Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit à diuino Verbo & prout ab ipso infinitatem sortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, & c. & ita (inquit) considerata habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiæ commutatiuæ. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sub vniuersali dominio Dei atque ideo fit inepta & improporcionata ad inducendam iustitiæ obligationem in Deo: satisfactio autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur à satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisfacisse ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiæ Christi sub vniuersali Dei dominio comprehendatur, nõ tamè ipse Christus simpliciter

loquendo, quia est verus Deus: satisfactio autem Christi fuit infinita, & ad æqualitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subiciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactio ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. Quocirca Christi satisfactio duplici titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat à Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maieitati Diuinæ. *Tertium est.* Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumeretur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est vna persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferebat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolute, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cū illa humanas efficiens & eliciens actiones. *Quartum est.* Quamuis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcisè valoris infiniti consideretur, desumatur à Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactorij, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut desumatur à Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfaciens. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Aluarez in *supra notata diff. 4.*

ET QUONIAM hæcenus relatæ Doctorum opinioniones neque repugnantes omnino, nec à veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de *quo Christi fuerit ex proprijs, & quomodo possim quædam doctorum sententia conciliari.*

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet actum satisfactionis & personam satisfaciendam: in actu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale; substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse morale suè liberum potest dupliciter considerari: Vno modo prout exit à Christo satisfaciente; alio modo prout est iam actu productus. Persona verò Christi satisfaciens dupliciter potest considerari: Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari: Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactio super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Secundo

Secundo sciendum est, dominium dupliciter dici; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac proprie: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundum aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Syluestrum in *Verbo Dominium*. Alio modo specialiter & minus proprie, & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D. in 1.2. qu. 1. art. 1. dicens: *Differt autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocantur proprie humane, quarum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c.* Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit imperare liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quàm propriè dictum.

De singulis igitur his distinctionibus, & earum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucidè, quantum supernæ gratiæ lumen illuxerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Primum dictum.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundum eius esse naturale quàm liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. *Probat hoc dictum.* Quia Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominiū ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito suæ voluntatis conseruare, aut in nihilum reducere, & ad varios vsus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactoriam respectu Dei per peccatum offensi. Huic dicto nituntur omnia argumenta, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communibus satisfaciatur. Videndus est Suarez in *allegata disp. 4. sect. 7.* Asturicensis, Vasquez, & Albertinus locis supra notatis.

Secundum.

Secundo dico, Actum satisfactionis Christi secundum eius esse morale siue liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. *Probat hoc dictum.* Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati elicienti & imperanti; ergo. Maior patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi elicit vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quamuis enim creata voluntas, à diuina voluntate veluti per se primò libera, & prima causa libertatis moueatur ad liberè eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod à creata voluntate producit, vt causa proxi-

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creata voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundum hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda verò probatur: Quia libertas voluntatis respectu actuum liberorum est specialis illa ratio dominij, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actus satisfactionis Christi, prout egrediebatur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactio debebatur, siue quatenus erant tribus communia. *Probat primò.* Quia satisfactionis valor infinitus defumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relatiua, personali que proprietate, quasi modificatur, vt de subsistentia diximus, *prima parte, questione 39. articulo quarto, Controversia prima*; ergo satisfactio Christi erat ex proprijs in secundo sensu. *Probat antecedens*: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactorijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistentiæ communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communi ratione in re, fundameptum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi defumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo elicienti & agenti vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & vniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali verò causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Aluarez annotauit post Asturicensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solum à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflectebatur, & eam quodammodo claudebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet ex tertio dicto. Posterior patet ex dictis in *prima parte Controv.* vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientiæ, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summittere, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, vt satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfaciens vel saltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quàm ipsius satisfaciens; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis, quo

quo ad absoluta & essentialia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modificata. Quomodo verò filius in assumpta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superius explicauimus.

TERTIA CONDITIO erat, vt satisfactio sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiæ & respectu eiusdem, adeo vt solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs quæ non sunt debita eidem alio titulo iustitiæ: si verò debita fuerint alio aliquo titulo, puta gratitudinis, obedientiæ aut misericordiæ inter homines non minuit (inquit) perfectionem iustitiæ; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuunt æqualitatem iustitiæ. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento rejicit Vasquez, *disp. 8. c. 6.* & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in *sepe allegato Corollario, fol. 317.* Sed, quamuis dicta limitatio respectu finitæ satisfactiōis quæ sit de toto rigore iustitiæ, non sit admittenda, satisfactiōi tamen infinitæ, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficienti ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius euidentiā *considerandum est primò*, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinitæ, ex qua non solum ad singula merita, satisfactiōes, gratiarum actiones & obedientias, valoris quædam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex vno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnā & eandem Christi operationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero operatio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, puta meriti satisfactiōis, gratiarum actionis, obedientiæ, &c. sic plures haberet infinitates singulis illis rationibus & speciebus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret operationibus infinitis specie tam naturæ quàm moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundò sciendum est, non esse necessarium, gratiarum actionē equari beneficio secundum valorem seu perfectionem in esse entitatio, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis proportionalem habeat æqualitatem, siue commensurationem (exempli gratia) vt maximo beneficio maxima respondeat gratiarum actio sic. n. suscepto beneficio æqualis erit gratiarum actio, non simpliciter siue in esse entitatio, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurimum habens moralium actuum rationes formaliter differentes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuersas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactiōis, obedientiæ, &c. sufficienter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi peccatis plenè perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vniōis & alijs gratijs, donis ac beneficijs suæ humanitati collatis, vt scitè Caietanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumpti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio vllum esse ei beneficium, sed naturæ tantum humanæ.

Ex his conciliari facillè poterunt relatæ Doctorū opiniones circa secundam iustitiæ rigorosæ conditionem. Et de sententia quidem Capreoli satis diximus. D. autem Th. de satisfactiōe loquitur imperfecta. Suarez dominium libertatis in operationem satisfactoriam non affirmat, aut intendit esse per se sufficiens absolute ad æqualitatem iustitiæ constituendam, sed in genere suo: nec esse necessarium dominium propriè sumptum in operationem, quod sit in creditorem transferendum, neque etiam dominium propriè sumptum, quod habet Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfactiōis, si non desint aliæ conditiones: Et quamuis satisfactio ratione quadam sit restitutio, non sit tamen illa, sicut hæc per hoc, quod allicuius rei dominium transferatur. Quod non aduertit, aut fortasse volens dissimulauit Vasquez, & postea Albertinus: Qui priorem proprietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanæ naturæ sibi personaliter vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud significatur, quàm operationes Christi satisfactorias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfaciens, quod supra docuimus cum Asturicensi. Qui etiam affirmans, Christi satisfactiōnem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitam esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfactiōis proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura subsistente, & vt proxima causa producit; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia Vasquez in *supradicta disp. 8. c. 4.* minimè considerauit, friuola valde ratione sententiam Asturicensis confutauit dicens, Christi satisfactiōnem in fieri non minus quàm in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacia pendere; quod omnino falsum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod proximo deriuatur.

SVPEREST iam **POSTREMAE** **CONDITIONIS** examen. An scilicet Christi satisfactio præter conditiones iam dictas hanc etiam habuerit, vt Deo cui debebatur oblata, illum ad eam acceptandam obligauerit; ita scilicet vt Deus condignam ei pro offensa satisfactiōnem oblatam acceptare teneretur?

Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo, c. 19.* affirmat Deum non potuisse Christi satisfactiōnem non acceptare. Verba eius sunt: *Eum autem, qui tantum donum sponte dat Deo sine retributione debere esse non iudicabis, immò necesse esse video, vt Pater filio retribuatur: alioquin iniustus esse videretur, si nollet, aut impotens, si non posset: Quæ aliena sunt à Deo.* Eandem sententiam sequitur Sotus in 4. sent. dist. 19. *quest. 1. art. 2.* dicens implicationem esse contradictionis non esse Deo acceptum id, quod illi Christus offerebat. Sed ait Vasquez nomen hoc, *acceptum* idem ibi significare, quod *gratum*: quod quidem (inquit) longè diuersum est ab eo, quod ait Anselmus, nimirum Christi satisfactiōnem non solum non potuisse non esse

Conciliatur
Doctorem
sententiæ.

Vasquezij
lappm.

An Christi
satisfactio
Deo cui de-
bebat, ob-
lata illum
ad eam ac-
ceptandam
obligauerit?
Sententiæ
Doctorem.

Deo

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactio non potuit non esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemptionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicat Valentia *super hoc art. qu. 5.* Quam, vt probabilem defendit Asturicensis in *allegata q. 5. p. 381* cui fauet etiam Aluarez, *disp. 4. in resp. ad 7. argumentum*, quamuis non in ea perficitur.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expostores huius articuli.

In Deo simpliciter loquendo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactio nem, supposito incarnationis decreto, etiam præciso ordine ad redemptionem.

Pro difficultatis huius resolutione considerandum est, primum, dupliciter intelligi posse, oblatam à Christo fuisse Deo satisfactio nem pro peccatis humani generis. Vno modo supposito decreto Incarnationis ordinatæ ad redemptionem, media Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actionibus in ea terminatis & completis: & hoc pacto supponitur pactum & promissio, saltem implicita ex parte Dei acceptandi satisfactio nem peccatis æqualem offerendam à Christo; ac proinde obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fidelitatis, sed ratione iustitiæ eminentissima; non enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei promissioni, sed onerosæ respectu Christi, cui promittebat Deus iuxta illud Isai. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæum: sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Quorum verborum explicatio videnda est in *Comm. S. Thom.* Quod etiam significat diuina Scriptura. *Psal. 2. dicens: Posuisti a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam & possessionem tuam ter minos terræ.* Veritatem hanc latè probat Suarez *disput. 4. sect. 5.* cui tamen non assentimur asserenti, iustitiam commutatiuam Deo formaliter conuenire secundum imperfectionibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratione iustitiæ commutatiuæ formali claudi imperfectionem superius explicatam. Quamobrem iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Christum satisfaciendum longè alterius rationis & altioris ordinis est, quam iustitia commutatiua, tametsi modum quendam habeat iustitiæ commutatiuæ, sicut etiam respectu quorundam modum habet distributiua; immò & formaliter est distributiua, cum huius iustitiæ ratio nullam intrinsecè claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satisfactio nem oblatam Deo fuisse, supposito decreto Incarnationis absolute, id est absque siue præciso ordine ad redemptionem: & hoc etiam modo posset aliqua ratio obligationis ad acceptandam Christi satisfactio nem in Deo cogitari. Ad cuius evidentiam obseruandum est, in Christo satisfactio nem offerente quatuor esse consideranda. Primum est persona Verbi vt subsistens in humana natura, quæ scilicet persona est principium quod operationis satisfactoriæ. Secundum est diuina natura cum sua voluntate; quæ principium est quo remotum talis operationis. Tertium est humana natura cum sua voluntate quæ principium est proximum eiusdem operationis. Quartum est operatio cum infinito suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis principia proxima consideremus, nempe suppositum & humanam eius voluntatem, nullam ex parte Dei ad acceptandam satisfactio nem possumus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei pacto & promissione fundatam, vt multis argumentis probant hic recentiores. At consideratis simul omnibus operationis principiis tam proximis quam remotis, quæ tamen omnia erant intima Christo satisfaciendi, dicendum est, nulla etiam supposita promissione vel pacto, non potuisse Deum oblatam Christi satisfactio nem non acceptare. Quia cum vna sit vnus Dei Patris & Filij & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in aliena natura subsistens, per vnâ in tribus numero voluntatem satisfactio nem æqualem offerentæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, per illam eandem numero voluntatem acceptandam, non potest à Deo per eam non acceptari; alioquin à se ipsa discordaret diuina voluntas, mouet enim ad acceptandum volens efficaciter vt acceptetur; igitur implicat contradictionem satisfactio nem sic oblatam à diuina voluntate non acceptari: vellet enim vt offerens illam à se acceptari, vt autem eidem offertur nollet eam à se acceptari. Et quia Christi satisfactio ex omnibus dictis principiis absolute dependet, ideo simpliciter loquendo dicendum est, si consideremus Christi satisfactio nem vt oblatam Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemptionem, eidem ex parte Dei correspondere obligationem ad eam acceptandam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & proprie dicta Christi satisfactio ne, diligenter inquirendum est. S. Thom. 1. p. quæst. 21. art. 1. ad 3. in huiusmodi actibus iustitiam interuenire significat ex parte Dei minis proprie dictam; quam ait nuncupari condecentiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit) est à Deo, vt impleatur id, quod eius sapientia & voluntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: & secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, secundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & voluntas non à Christo separata, sed illi essentialiter & intime coniuncta hoc habeat, vt in satisfactio ne perfecta Deo pro peccatis humani generis oblata diuina bonitas secundum attributa iustitiæ & misericordiæ manifestetur, in acceptanda satisfactio ne & retribuenda remissione non videtur esse ex parte Dei iustitia proprie dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecentia sue bonitatis.

Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio dicto circa secundam conditionem, perspicue constat magnam esse differentiam inter debitum, quod Deo conuenit in ordine ad decretum suæ sapientiæ & voluntatis de operatione & effectu bonitatem eius manifestante, & obligationem acceptandi Christi satisfactio nem supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemptionem. Primum namque Christus Deo satisfactio nem offerebat non vt subsistens in natura diuina, sed vt diuina persona subsistens in humana natura siue vt Deus homo; quod satis esse diximus, vt Christi iustitia verè sit & dici possit ad alterum, scilicet ad Deum vt Deus est: in Deo autem ex decreto suæ sapientiæ & voluntatis in rebus operante propter suam bonitatem manifestandam, non potest similis distinctio designari. Secundum, Christus diuina sua voluntate, virtute & dignitate satisfactio nem in-

Christi satisfactio ne ex parte sui iustitiæ perfectionem habuisse, nec tamen Deum ad eam acceptandam obligasse.

E

finitam offerens Patri ex ijs, non vt communi-
bus, sed veluti proprijs, sua scilicet personali
proprietate naturam humanam terminantem
modificatis modo superius exposito, valorem
satisfactorijs suis operibus infinitum confere-
bat, & ea veluti propria, Deo in offensam com-
pensationem offerebat, ita vt satisfaciens & of-
ferens esset Verbum, vt in humana natura subsi-
stens: is autem cui satisfactio offerebatur, esset
Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in vna sim-
plicissima diuina natura subsistens. Talem au-
tem distinctionem non habet Deus, vt operans
ex decreto suae sapientiae & voluntatis propter
manifestationem suae bonitatis. Maius igitur in
Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis pro-
priè dictum in acceptanda Christi satisfactione,
quam in implendo diuinæ sapientiae & volun-
tatis decreto in operibus creationis. Sed quam-
quam hæc satis apparenter suadere videantur
iustitiae obligationem in Deo respectu Christi
satisfactionem offerentis esse constituendam,
non tamen id efficaciter ostendunt, vt mox di-
cenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quæ de Christi satisfac-
cientis obligatione diximus in 2. parte Controuer-
siae, DICO PRIMO, cum Bartholomæo Medina
& alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter
in Deo fuisse obligationem iustitiae commutatiuæ ad
acceptandam Christi satisfactionem. Probatur pri-
mo: quoniam qui talem habet obligationem, e-
ius, cui debet, subijcitur voluntati & est eo infe-
rior; Deus autem nullo inferior est nec vlli sub-
ijcitur. Et confirmatur: quia talis obligatio &
necessitas induceretur in Deum, non ab eius in-
trinsèca tantum & essentiali rectitudine diuinæ
voluntatis, sed etiam ex oblata satisfactionis
perfectione & æqualitate ad offensam. Verè e-
nim esset hæc causalis: quia Christus satisfactio-
nem obtulit æqualem offensæ, obligatur Dei
voluntas ad eam acceptandam.

Obiectio.

Solutio.

Sed dices satisfactionem tanti valoris exhibi-
tam non esse rationem formalem inducendam ta-
lis obligationis in Deum, sed esse conditionem
requisitam, vt impleat Deus quod promissit sub
talis operis conditione. At oppositum indicat
formalis commutatiuæ iustitiae ratio in actu
satisfactionis inuenta; hæc enim per se & for-
maliter satisfactionis ad offensam exigit æqua-
litatem; igitur illa diuinæ voluntatis obligatio
ab extrinsecus oblata satisfactione deriuabi-
tur.

SECUNDO DICO, Christi satisfactionem il-
lam ex parte sui & Christi satisfaciens iustitiam perfe-
ctionem habuisse, vt sui valoris infinitate & æqualita-
te ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam ca-
dere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt re-
centiores omnes Thomistæ; & quidam extra-
anei S. Doctoris expositores; & patet ex dictis & E
explicatur etiam à simili ex Caiet. 1. 2. qu. vltima,
art. 1. Sicut enim comparando meritum homi-
nis ad mercedem illi debitam secundum se, po-
test in ea iustum simpliciter inueniri: quia po-
test meritum æquari premio reddendo, in ordi-
ne verò ad Deum nulla merito potest inesse ius-
titia; quia hominis ad Deum non potest esse æ-
qualitas simpliciter in aliquo, sed secundum
proportionem tantum: Ita comparando Chri-
sti satisfactionem remissioni offensæ per eam ob-
tinendæ, æqualitas inter eas simpliciter inueni-
tur: at eadem satisfactio, quatenus etiam offer-
tur à Christo, relata ad Deum offensum, non po-
test eum constituere debitorem, quia capax non
est obligationis vt ante diximus. Ad cuius am-

pliozem intelligentiam recolenda est doctrina
Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S.
Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus
cum Caietano, videlicet relationem quandoque
in vno extremo esse rem realem, in altero verò
esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit
S. Thom.) quandocumq; duo extrema non sunt v-
nius ordinis, sicut sensus & scientia referuntur ad sen-
sibile & scibile: quæ quidem in quantum sunt res qua-
dam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem
esse sensibilis, & intelligibilis. Et idè in scientia qui-
dem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordi-
nantur ad sciendum, vel sentiendum res, sed res ipsæ
in se consideratæ sunt extra ordinem huiusmodi. Vn-
de in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam,
& sensum, sed secundum rationem tantum, in quan-
tum intellectus apprehendit ea, vt terminos relatio-
num scientiæ, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5.
Metaphys. quòd non dicuntur relativiè ad quòd ipsæ
referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsas.
Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra to-
tum ordinem creaturæ & omnes creaturæ ordinen-
tur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quòd
creaturæ realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in
Deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas, sed
secundum rationem tantum, in quantum creaturæ
referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur
in re proposita dici potest, ex parte Christi
Deo satisfactionem, quæ operatio creata est,
offerentis rationem inueniri commutatiuæ ius-
titiae, quia conditiones omnes ad actum perfe-
ctæ & rigorosæ iustitiae commutatiuæ ne-
cessariæ eidem satisfactioni verè conueniunt,
vt ostendimus. At ex parte Dei nulla potest
obligatio iustitiae commutatiuæ respondere;
quia Deus ex suæ naturæ dignitate & excel-
lentiæ dominium semper habet vniuersale su-
per omnes creaturas: Et ideo ex quauis o-
peratione creaturæ nihil ei vtilitatis aut bo-
nitatis adiungitur; ac proinde neque talis
obligatio, sed potest eam absque violatione
iustitiae commutatiuæ pro libito suæ volun-
tatis acceptare vel repellere. Non itaque po-
stulat essentialis & intima ratio commutatiuæ
iustitiae, vt ambo eius extrema mutuo sibi
subijciantur & obligentur, sed satis est si v-
num eorum alteri obligationis vinculo se
subijciat; in hoc enim erit vera iustitiae ra-
tio, in altero verò minime, sed aliquid excellen-
tius.

TERTIO DICO, obligationem illam, qua di-
ximus, Deum supposito decreto Incarnatio-
nis absolute, id est præcisò ordine ad redem-
ptionem teneri ad acceptandam Christi satisfac-
tionem, ad iustitiam commutatiuam propriè
dictam minime pertinere, sed ad iustitiam mi-
nus propriè dictam, quam S. D. appellat conde-
centiam diuinæ bonitatis. Prior huius dicti pars
patet ex dictis. Posterior satis apertè colligitur
ex pluribus diuinæ Scripturæ locis, quorum
præcipuus habetur Ro. 3. Quem proposuit Deus pro-
pitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensio-
nem iustitiae suæ, &c. Deinde probatur ratione.
Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu
Christi satisfaciens, pertinet ad iustitiam &
non ad commutatiuam, neq; ad distributiuam,
neque ad altiozem aliquam iustitiae rationem,
quæ verè sit ad alterum; ergo ad iustitiam perti-
net minus propriè dictam, quæ est condecencia
diuinæ bonitatis, secundum quam Deus si-
bi debitor est, vt scilicet impleat suæ voluntatis
decretum. Antecedens quoad primam partem pa-
tet ex diuinis litteris iustitiâ in ordine ad Chri-
sti sa-

Dei obliga-
tionem ad
acceptandam
Christi sa-
tisfactionem
supposito
Incarnatio-
nis decreto
præcisò or-
dine ad re-
demptionem
non pertine-
re ad iusti-
tiam commu-
tatiuam pro-
priè dictam,
sed ad con-
decenciam
diuinæ bo-
nitatis.

fiti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est evidens ex ipsa ratione, seu forma iustitiæ distributiæ, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfaciens. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem causat & offert pro peccatis hominum, vt acceptetur; vt autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam acceptat; igitur hæc iustitia non est nisi condecencia diuinæ bonitatis, secundum quàm à Deo debitum est ipsi Deo, vt impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijciendo dicebatur, vz. Christum diuinam suam voluntatem, non vt tribus communem, sed quasi vt propriam & personalem proprietate modificata satisfactionem causare, & eam Deo vt Deus est, offerre; quia tamen hæc obligatio diuinæ voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo vt Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, vt est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo commune est vt in tribus suppositis existenti, sc. ex ipsa diuina voluntate, vt diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirco hæc obligatio non est iustitiæ propriæ sumptæ, sed communiter & improprie dictæ, quæ est condecencia diuinæ bonitatis modo superius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comiteretur. Quæ verò sunt vni tantum personæ propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicuius existentis in Deo possunt habere formalem siue actuale aut virtuale causalitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in essendo, vt patet de immutabilitate respectu æternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fuisse decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsius diuinæ voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuinæ voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo voluta est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuinæ voluntatis rectitudine & immobilitate deriuatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiæ punitiæ, quamuis considerata ratione dominij possit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuò torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, vt iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit vt supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur vt offensus præcisè ab eo potestate dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantiorum non petere, cum illa sit superflua, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiæ; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecenciam diuinæ bonitatis.

A Ex dictis sequitur duplicem in Deo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiæ propriæ dictæ rationem, sed est sola condecencia bonitatis: *Secunda* ad iustitiam pertinet supereminentem, cuius actiones modum nonnunquam induunt iustitiæ nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minimè congruit, nonnunquam autem distributiæ, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, vt oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine siue præciso ordine ad redemptionem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiæ minùs propriè dictæ, quæ est condecencia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, vt oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei respondet obligatio iustitiæ longè altioris rationis quàm sit iustitia nostra commutatiua.

PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactio quoad intrinsecam perfectionem siue modum in eam ex vniuersa deductione, ex qua ad diuinam personam deriuatur non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controuersie. Eandem tenet Capreolus in 2 sent. dist. 18. q. 7. nica ad primum Scoti.

SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactio, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit simpliciter infinitam modo superius explicato, scilicet quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controuersie. Et probatur primò ex Angelino lib. 1. Cur Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata

D Extrauag. Vnigenitus de Indulgentijs. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilii in Psal. 38. exponens illa verba *Frater non redimet*, &c. ait pretium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. *Secundò probatur*; quia aliàs sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura *Rom. 5.* probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quandam habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactio non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quàm donum; ergò. Et confirmatur: quia satisfactio Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergò. Antecedens est Ambrosij *Præfat. in Psal. 35.* Et probatur: quia Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamuis multiplicarentur in infinitum: vt probat S. D. *infr. qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1.* at prædicta Sacramenta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergò multò magis talem virtutem habebit ipsa Christi satisfactio: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeò secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, vt illam adæquare non posset Christi satisfactio, si esset finita; atque ita merito timere posse.

possemus, ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis; ac præterea Summus Pontifex in decretali prædicta concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postremò probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producant effectum moraliter infinitum; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asserentem causas proximæ satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima: alterum ut quod; & alterum ut quo. Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex: primum humanitas vnita Verbo, quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: ut probat infra S. D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem: quæ licet in ordine ad eliciendum amorem Dei fuerit finita; ut probat Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi pag. 225. & 342. in ordine tñ ad eliciendam satisfactionem fuit infinita; ut ait S. D. infra q. 48. a. 2. & in 3. d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vnica ad 4. Scoti contra primam conclusionem, & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem; & ideo satisfaciebat infinitè; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi naturæ virtutibus: nam, ex. g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita, quatenus tamen eliciebat actum, per quem subijciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita. Quod ad secundam verò partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quam elicere actionem reflexiuam supra suppositum diuinum, humiliando totam eius dignitatem: sed hæc principia talem actionem eliciunt, qua scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo, quo subijcitur Deo infinita dignitas personæ diuinæ.

TERTIA CONCLUSIO: Valor satisfactionis Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens personæ dignitate desumitur, sed etiam ex oblatæ rei pro peccatis hominum infinitate deriuatur. Hæc conclusio latè probata fuit & explicata in dicta prima parte Controuersia.

QUARTA CONCLUSIO: Christi satisfactio fuit ex iustitia commutativa propriè sumpta. Hæc patet ex 2. parte Controuersia, & asserit eam Caietan. in Com. 2. Cor. 5. in fine.

QUINTA CONCLUSIO: Christi satisfactio vi satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iustitiæ commutativæ; quatenus scilicet ab ea elicitur aut imperatur. Hæc patet ex dictis in 2. parte Controuersia in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. Conclus. multis argumentis.

SEXTA CONCLUSIO: Iustitia Christi commutativa in ordine ad Deum et at longe diuersa rationis

& altioris ordinis, quam iustitia commutativa, qua est inter homines, hæc patet ex dictis.

SEPTIMA CONCLUSIO: Christi satisfactio perfecta fuit, & secundum omnem rigorem iustitiæ, quatenus tres illas habuit condiciones, quæ necessariae sunt, ut adæquet offensam; aded ut, si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iustitiam posset exigere. Conditiones verò sunt: ut non sit ex gratia creditoris, ut sit ex proprijs, & ex non debitis alio titulo creditori. Hanc probant vberimè, quæ diximus in 3. parte Controuersia.

OCTAVA CONCLUSIO: Nulla propriè & simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitiæ commutativæ ad acceptandam Christi satisfactionem. Hæc patet ex primo dicto tertie partis Controuersia.

NONA CONCLUSIO: Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens eam habuit iustitiæ perfectionem, ut sui valoris infinitate & equalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio. Hæc patet ex 2. dicto eiusdem 3. partis.

DECIMA CONCLUSIO. Supposito decreto Incarnationis ordinatæ ad humani generis redemptionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit obligatio iustitiæ, non solum qua dicitur condecencia bonitatis, sed etiam iustitiæ magis propriè dictæ, non tamen commutativæ, sed eminentioris quæ modum habuit commutativæ, seclusis imperfectionibus. In hac conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S. D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefantius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th. 2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4. eius verba sunt: Deus non efficitur debitor nobis, nisi forte ex promisso; quia ipse bona operantibus premium repromittit; & ideo non est inconueniens, si ab ipso quis mereri possit, ex quo aliquo modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q. 21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debitorem, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergomas in aurea Tabula, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar. 1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet Deus ab extrinseco nequeat obligari, & alteri primò ac propriè non obligetur, sed sibi tantum, hæc tamen obligatio, quam Deus habet respectu sui, in promissione fundatur homini facta sub onerosa conditione; ac proinde respicit hominem merentem aut satisfaciens tamquam alterum iustitiæ terminum vel extremum secundarium, & non tantum ut materiam circa quam versatur obligatio, quam Deus habet primò respectu sui; longè siquidem est diuersa ratio de creaturis, quoad earum perfectiones naturales in ordine ad Dei sapientiam & voluntatem, & de homine prout intellectualis est & liberi arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad earum perfectiones naturales nulli potest esse debitor, nisi sibi ipsi, ut probat S. D. 1. p. loco notato, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad creaturam rationalem cui fit promissio, quamuis non sit Deus per se primò debitor, extenditur tamen ad eum quodammodo secundariò ratio debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Neque tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subijcitur; quia non ei per se primò debitor est sed sibi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ rationali debitor est, quia semetipsum ad aliquid ei tribuendum obligauit: nam promissio à Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo quam Creaturæ; quia Deus æternò suæ voluntatis decreto sibi primò loquitur, deinde illud in tem-

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

ULTIMA CONCLUSIO. *Supposito decreto incarnationis absolute, id est preciso ordine ad redemptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obligatione iustitiae minus proprie sumpta: quae scilicet est decencia bonitatis.* Hec patet ex 3. dicto ultima partis huius controuersia.

CONTRA primam conclusionem produci possunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclusio, quae nihil aliud concludunt, quam satisfactionis actum hoc modo sumptum dici posse simpliciter infinitum extrinseca quadam denominatione ex diuino supposito simpliciter infinito deriuata, ut ante diximus.

CONTRA secundam Conclusionem sunt argumenta quae referunt & solunt Capreolus in 2. d. 18. q. unica, Caietanus super hoc art. Barthol. Medina in suo dubio siue q. de perfectione satisfactionis Christi, Suarez disp. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata quest. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disp. 5. Albertinus in saepe allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Alvarez disp. 4.

CONTRA eandem Conclusionem argumentatur Rada Controu. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formali ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris: eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sicigitur arguit.

Primo: Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, ut possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum: si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitae acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. **Respondetur** verum esse secundum: Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuini suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis; poterat enim Christus suae voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantumvis graui peccato vel offensa.

Secundo: Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsece, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quae ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequentia probatur; quia à principio essentialiter & intrinsece finito non potest oriri operatio formaliter & intrinsece infinita, &c.

Respondetur infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. **Sed contra** (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo; ergo quamuis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi precise iuxta mensuram principij quo. **Et confirmatur.** Conf.

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturae non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitam; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratiae potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. **Respondetur**, nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamuis vera sit de infinitate actus in esse naturae; quia dignitas suppositi agentis se habet ut forma quadam extrinseca actus in genere moris, & ideo valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. Vnde ad confirmationem negatur consequentia; quia dignitas suppositi non se habet, ut forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. **Sed responsionem Instabz 1. hanc arguit Rada.** Primo. Quia ratione personae non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. **Secundo**, Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem ut suppositum sub ratione suppositi illis confert. **Tertio**, Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. Probatur hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qua limitatur & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam: at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsecus non potest esse infinitus: quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsece finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. **Quarto**, Si circumstantia & dignitas personae augeat interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectiuam, ut quando pauper facit elemosynam, illa circumstantia personae augeat bonitatem; quia illud obiectum ad talem personam comparatum censetur difficilius & maioris quantitatis proportionalis. Et hinc fit, ut haec circumstantia personae, etiamsi infinita sit, non infinite augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo, quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quae necessariò est finita; ergo licet operatio creata Christi sit personae infinitae, non tamen est intrinsece & formaliter infinita: quia sic augeat bonitatem intrinsecam, non quidem ut suppositum, sed ut obiectum; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. **Respondetur ad primum** nullam esse consequentiam: quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superius explicato. **Ad secundum** negatur antecedens; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. 6. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum vnionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quandam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferum ignitum continet ut formam ignem ipsum; nam praeter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bonitas

nitas quadam moralis illi non minus, sed longe magis intrinseca, quam sit ea bonitas, quam habet actus virtutis ex alijs eius circumstantijs recte rationis iudicio comparatis; quia multo magis operationi suae persona coniungitur, quam locus aut tempus aut finis &c. consistit autem hac bonitas moralis seu valor operationis in essentiali eius commensuratione ad tantae dignitatis personam, a qua producit secundum regulam rectae rationis: qua etiam ratione conuenit actui libero bonitas moralis in ordine ad alias circumstantias, quibus secundum rectae rationis regulas commensuratur. *Ad tertium* negatur assumptum. Ad eius probationem dico, bonitatem actus intrinsecam ex obiecto esse finitam, sed ei nihilominus adiungi posse bonitatem aliam, scilicet valoris infiniti ex circumstantia personae actum elicientis, ut ex supradictis elucet. Unde admissa maiori negatur minor, si loquatur de sola bonitate quam habet actus ex obiecto: si autem de omni actus bonitate loquatur, non admittimus id quod supponit, videlicet bonitatem satisfactionis in Christo esse omnibus modis finitam. *Ad quartum* negatur consequentia. Quia non eodem modo personae dignitas auget propriam, & intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, quo valorem auget satisfactionis aut meriti. Virtutis enim bonitatem actui confert, non per hoc quod fiat quasi forma ipsius actus secundum se, sed quatenus redundat in obiectum, augendo vel minuendo propriam illius bonitatem, ut patet in adducto exemplo pauperis eleemosynam largientis: sed valor operis in ratione satisfactionis ab ipsa persona proxime & immediate deriuatur; ex hac enim non extrinseca tantum, sed etiam intrinseca denominatione Christi satisfactio dicitur infinita; quamuis longe maior sit infinitas extrinsecae denominationis, quam eidem intrinsecae adhaerens ut supra notauimus.

Obiect. 3.

Tertio; Opera Christi non habuerunt infinitum valorem ratione infinitae dignitatis personae Verbi; ergo nullo modo habuerunt infinitum valorem. Consequentia patet. Antecedens probatur primo. Quia non erat principium illius valoris, quatenus erat suppositum humanum, neque ut suppositum diuinum, ergo nullo modo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia ut sic nec satisfaciebat nec se tenebat ex parte satisfaciens, sed potius ex parte acceptantis satisfactionem. Praeterea. Si concursus aliquem physicum habuit peculiarem supra actiones humanitatis, ille non erat infinitus, quia non agebat infinite sed finite, ergo. Praeterea. Vel persona diuina est causa secundum se illius valoris in operatione humanitatis, vel ut vnita humanitati: at neutrum dici potest, ergo. Probatur minor quo ad primam partem; quia persona diuina secundum se non potest esse satisfaciens, ergo nec potest pertinere ad materiam satisfactionis, nec dare operibus humanitatis valorem satisfactorium. Consequentia patet. Antecedens probatur. Quia persona satisfaciens ut sic est inferior eo, cui satisfacit: at diuinam personam repugnat esse inferiorem Deo. Quoad secundam vero partem probatur. Quia tunc valor satisfactionis non esset aequalis grauitati offensa, vel saltem non esset infinitus. Sequela probatur. Quia dignitas satisfactionis

non esset aequalis dignitati personae offensa: si quidem satisfaciens est persona diuina in quantum homo, offensus vero Deus secundum se. At persona diuina in quantum homo non est tantae dignitatis, sicut Deus secundum se; nam Christus ut homo dicitur creatura & minor Patri.

Respondetur, personam diuinam esse causam illius valoris, prout est vnita humanitati. Ad argumentum in contrarium negatur sequela. Ad cuius probationem dico propositionem illam, *Satisfaciens est persona diuina in quantum homo*, dupliciter intelligi posse: Vno modo, ut dictio illa complexa *in quantum homo* significet solam humanitatem esse principium satisfactionis, & ita falsa est dicta propositio, ut patebit in sequenti *Controuerfia*. Alio modo, ut humanitas sit principium quo: persona vero diuina, pro qua supponit nomen illud concretum homo, sit principium quod, & sic vera est propositio, sed falsa est minor subsumpta videlicet personam diuinam in quantum homo, non esse tantae dignitatis, quanta est Deus secundum se. *Secundo cum alijs dici posset* ad argumentum, dictionem illam ut siue in quantum dupliciter sumi posse.

Vno modo *reduplicatiue* & ita denotat significatum termini, cui applicatur, esse rationem siue causam per se talis valoris; & sic falsum est personam diuinam prout est vnita humanitati esse causam valoris; sic enim humanitas esset propria causa valoris. Alio modo sumi potest *specificatiue*, quo modo significat terminum, cui applicatur, esse conditionem necessariam requisitam, ut persona Verbi sit causa valoris operationum humanitatis illi vnita: & in hoc sensu verum est, personam diuinam ut est humanitati vnita esse causam valoris operationum, quas exercet in assumpta humanitate: sic autem persona diuina satisfaciens est aequalis Deo, cui offertur satisfactio. *Sed hanc solutionem impugnatur Rada. Primo* quia illa conditio est modificatiua concursus, & quasi limitat ipsum. *Secundo* Quia persona diuina sumpta, ut vnita humanitati in sensu concessa, est persona offensa & acceptans satisfactionem; ergo non concurrat ad tribuendum operibus satisfactionis valorem. Antecedens probatur. Quia persona sic sumpta secundum se est causa illius valoris infiniti; ergo satisfacit ut persona infinita, at quatenus persona infinita est persona offensa; ergo. *Tertio*: Quia si persona Verbi secundum se, licet cum illa conditione det valorem operibus satisfactorijs humanitatis, illa satisfactio innititur gratiae ipsius creditoris; ergo satisfactio Christi non fuit de toto rigore iustitiae; quod isti negant. Prima consequentia probatur. Quia Verbum secundum se est creditor. *Respondetur* sol. 1.

Ad primum, & negatur assumptum, loquendo de concursu valoris moralis in genere satisfactionis, ut satisfactio est, quamuis concursus absolutissime sumptus limitetur ad tale genus, scilicet ad valorem actus in genere moris; quoniam ex dignitate suppositi in humana natura subsistentis & operantis, non potest valor operationis augeri in genere entis, sed tantum in genere moris. *Ad secundum* negatur antecedens. Ad eius probationem negatur antecedens; non enim persona Verbi secundum se praecise est causa valoris operationis procedentis ab humanitate ut principio quo, sed quatenus habet iam dictam conditionem, ut scilicet sit vnita

vnita humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offensam sed satisficientem, vt latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia siue conditionalis : Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est vt est subsistens in diuina natura, esse creditorem, vt autem est vnium humanæ naturæ & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. *Quartò*, Si Verbum mereretur, aut satisfaceret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinitè & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret infinitè & pro infinitis, non merebatur & satisfaciebat infinitè & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam aliàs velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quàm velle naturæ assumptæ in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, quæ non conuenit actui creato.

Obiect. 5. *Quintò*: Actus elicitus à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter: ergo per illum Christus non meruit infinitè. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis; ergo. Probatur hoc antecedens primò; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundò; quia talis actus nec habet infinitatem in intensione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia vnica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamuis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialem eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intensiõni aut extensiõni, aut alijs qualitibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam actui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem morale tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hæc attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione siue modo reflectitur, vt antè diximus.

Vltimò Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formali & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quàm Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratiæ & donorum gradus vsque in infinitum, sed etiam mereri potuit, vt Pater aut etiam Spiritus sanctus humanæ naturæ personaliter vniretur, vel etiam vt Filius alias indiuiduales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumere. De qua re differit Vasquez *disp. 6. cap. 4.* & post eum latè & subtiliter Albert. *Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* *Secundò* respondetur, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offensæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offensæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physice & entatiue; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritum & satisfactio non sunt physice infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, vt antè diximus, correspondet eis præmium vel offensæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entatiue; quia tamè illi data sunt de omni rigore iustitiæ, sunt præmia quadam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offensæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiæ, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactio & offensæ condonatio: cætera verò ad infinitatem meriti Christi Domini per inuentia inferius erunt examinanda, scilicet *quæst. 19.* Alia quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vasquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in prima Controuersia parte, facile confutantur.

CONTRA QUARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. Med. in sua *quæst. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in sua *Relectione de Christi gratia q. 5. a. 2. d. 3.* Valen. & Aluar. super hoc art. & Albert. in allegato *Corollario 18. puncto 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus satisfactio Christi tribuit rationem iustitiæ commutatiuæ, argumentatur Suarez. Primò: ius diuinum est altioris ordinis, quàm sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiua, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia verò probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quàm sit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quàm promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, vt supra diximus, cum actus iustitiæ sit ad alterum, si in vno tantum extremo fuerint propriæ iustitiæ conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in vno tantum iustitia commutatiua, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactio actus iustitiæ commutatiuæ formaliter, quamuis hæc sit altioris ordinis quàm nostra. Ad probationem negatur assumptum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, vt promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obi. Suar. 1. cont. 4. con.

Solut.

Obiectio 2.

Secundo: Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinatur ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retractationem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quo ad secundam patet. Consequentia verò probatur. Quia virtus religionis inclinatur ad reddendum omne debitum Deo. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reuerentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, ut ait S. D. 2. 2. q. 8. a. 3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitam sub ratione cultus & reuerentiæ, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimirum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, confutat acriter & vberissime Valq. disp. 7. c. 4. & seq.

Obi. 1. a. 1. cont. eand. con.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Vasquez. Primò, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo pro nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiæ subiectiua sed solum potestatiua. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiæ, ut id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad eius probationem dico, assumptum verum esse, quando is, cui redditur æquale, capax est nouæ utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte reddentis æquale, non autem ex parte eius cui redditur æquale, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2.

Secundo: Homines pro peccato in Deum commissio non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, ut ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicatur, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo æquale, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit æquale: hoc (inquit) responsum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commissio, quam habebant homines: at homines non tenebantur obligatione iustitiæ ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiæ ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiæ obligari poterat, nisi ut illorum debitum in se susciperet & persolveret. Minor verò probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiæ aut intemperantiæ aut alio, non peccauerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebantur obligatione iustitiæ ad soluendum. Maior huius argumenti probatur. Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor verò probatur. Quia aliquoquin sequeretur homines in quouis peccato contra duplicem virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplici specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; hoc est absurdum. Resp. nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene respondet arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalentem pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiuæ iustitiæ, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiæ. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiæ commutatiuæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem fuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem ut alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Secundo respond. falsam esse minorem dictæ impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiæ mortalem duplicem contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiæ ratione conuersionis ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiæ per auersionem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac vltimo fini summus debetur honor & reuerentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, ut vltimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem vltimum in re creata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiuè pertinente, ac per hoc iustitiæ æqualitate compenlanda.

Tertio sic arguit: Christus non minus perfecte nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiam si pro nobis non spondidisset, quam nunc satisfecit spondens pro nobis: at si non spondidisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiæ est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promississet, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spondidisset, non satisfaceret ex iustitia. Resp. primò, falsam esse maiorem; quia si Christus non spondidisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constituentis æqualitatem iustitiæ inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa siue solutio non erit operatio iustitiæ neque satisfactio.

Secundo respond. falsam esse minorem loquendo de de-

do de expressa & non implicita tantum promissione; iam enim diximus, hoc ipso Christum obligationem accepisse satisfaciendi, quod humani generis caput effectus est, quam tamen etiam libera promissione firmavit; itaque si Christus, nulla præmissa libera promissione Deo satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisset, æqualitatem inter nos & Deum iustitiæ perfectam constitueret. Et in hoc sensu videtur accipiendum id, quod ait Aluar. scilicet ad veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum sit ex parte debiti) ut ille, qui satisfacit, vel ille pro quo fit satisfactio, teneatur ex debito satisfacere & satisfaciendo reddat æquiualens. Quare merito Valquez Suarezium impugnat asserentem, ad rationem iustitiæ propriæ satis esse operari intuitu constituendæ æqualitatis, etiam si operans siue satisfaciens nulla ad operandum aut satisfaciendum obligatione teneatur; contrarium enim expressè docet S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2. ad 1.

Aluar.

Suarezij di-
stinctione
iur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

Quarto probat in septimo cap. disput. octauæ non satis esse distinctionem naturarum in eadem persona, ut ratione vnus naturæ possit sibi ipsi subsistenti in altera natura secundum rationem iustitiæ propriæ dictæ satisfacere: primo, quoniam ille, qui primariè satisfacit, idem est secundum rem cum Deo, cui satisfactio exhibetur; ergo satisfactio non est vnus ad alterum. Et confirmatur primo. Quia dicentes eandem personam per alteram naturam satisfacere, & per alteram satisfactionem acceptare immutat diffinitionem aut conditionem Aristotelis dicentis iustitiam esse ad alterum; sic enim non esset ad alterum sed eiusdem ad seipsum per alteram & alteram naturam. Secundo confirmatur: Quia non satis est operationem esse ad alterum simpliciter, & natura & supposito distinctum, sed oportet etiam ut sit ad alterum, qui sit sui iuris, id est qui habeat bona propria, quibus satisfaciatur: at satisfactio Verbi per humanam naturam non potest hoc modo dici ad alterum; ergo. Probatur minor: Quia bona, ex quibus exhibetur satisfactio Verbo, sunt ipsius secundum valorem, licet elicitæ sint ab humanitate, ratione cuius ipsa humana natura se habet comparatione Verbi sicut pars Patris, & sicut filius nondum emancipatus.

Solutio.

Ad 1. Conf.

Ad 2. Conf.

Obiect. 5.

Respondetur, nullam esse consequentiam; quia licet sit idem suppositum, æquiualeat tamen duobus ob duas substantiales naturas, in quibus subsistit; ita ut eadem Verbi persona sit diuinum suppositum & humanum, Deus & Homo. Ad primam Confirm. negatur assumptum; non enim immutatur aut destruitur illa Philosophi conditio, sed magis eleuatur & extenditur ad superioris ordinis extrema Philosopho minime cognita. Ad secundam Confirm. nego minorem. Ad eius probationem dico primo, bona quibus satisfacit Christus esse propria Verbi prout ab hoc Deo & ab alijs personis distinguitur; quia scilicet satisfactio valorem habet ex propria & personali Verbi dignitate, ut ante diximus. Secundo dico, humanam naturam ratione dominij specialis, id est, libertatis respectu suarum operationum similem esse filio emancipato, & secundum hanc rationem liberam omnem operationem esse illius propriam, ut perspicue supra demonstraui.

Quinto probat in cap. 3. eiusdem disput. Christi

satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proinde neque ex iustitia. Primo, Quia vera est hæc propositio: Christus satisfecit, in quantum homo: & licet (inquit) addi possit, in quantum homo Deus, concedenda tamen est propositio illa sine additamento: At Christus in quantum homo non satisfecit ex proprijs, ergo. Maior probatur. Primo: Quia Sancti Patres illam concedunt & præsertim S. Thomas & nullus hæcenus eam negauit. Secundo, quia Christus in quantum homo est Sacerdos & mediator, ergo etiam in quantum homo est satisfactor & redemptor. Minor verò probatur: quia Sanctitas non erat propria Christo in quantum homo, sed donata à Deo, ergo. Probatur hoc assumptum; nam quamuis concretum naturæ positum ex parte subiecti secundum aliquorum opinionem supponat pro supposito, tamen positum ex parte prædicati iuxta omnium sententiam supponit pro natura: at natura gratiam & donationem accepit, ergo etiam Christus in quantum homo. Probatur prima propositio. Quia S. D. in 1. quæst. 16. art. 10. & 11. ait, quoties additur particula, in quantum vel secundum quod, terminum illum concretum, homo, magis propriè poni pro natura, quam pro supposito, quia videtur esse ex parte prædicati; & quamuis dicat, terminum illum concretum, homo, posse supponi pro supposito in prædictis propositionibus, dicit tamen sensum illum esse minus proprium; igitur sanctitas non erat propria Christo in quantum homo, sed donata à Deo. Secundo probatur idem assumptum. Omnis creatura indiget gratia Dei, & eam gratis accipit ut mereatur: at Christus in quantum homo est creatura; ergo Christus in quantum homo indiget gratia Dei ut mereatur. Maior patet. Minor probatur ex dictis. Quia terminus ille, homo, se tenet ex parte prædicati, & stat pro natura non autem pro supposito nisi impropriè. Tertio probatur idem. Christus in quantum homo prædestinatus est Filius Dei, hoc est ad vnionem hypostaticam: at prædestinatio est gratiæ præparatio; ergo Christo in quantum homo, fuit ab æterno gratia vnionis præparata; ergo Christus, in quantum homo gratiam accepit in tempore. Probatur hæc secunda consequentia. Quia quod ab æterno præparatur gratis, in tempore etiam datur gratis. Resp. pro-
positionem illam, Christus satisfecit, in quantum homo, dupliciter sumi posse; Vno modo, ut hoc nomen homo sumatur in reduplicatione, vel specificatione ratione naturæ. Alio modo, ut sumatur ratione suppositi in humana natura subsistentis. Si primo modo sumatur, dupliciter adhuc potest intelligi; vno modo præcisè, alio modo absque præcisione. Si præcisè sumatur, sensus est: Christus satisfecit in quantum homo, id est, ratione humanæ naturæ (intellige gratia perfectæ) nullo alio concurrente, ut principio quo vel quod: & sic est manifestè falsa, quoniam excludit diuinum suppositum, ex cuius dignitate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus. Si verò absque præcisione sumatur, vera est propositio & sensus est: Christus satisfecit per humanitatem (gratia perfectam) ut principio quo: per hoc autem non excluditur suppositum ut principium quod, sed magis in ipsa propositione significatur asserente, Christum id est, personam Verbi subsistentem in humana natura satisfecisse. Vbi duo perspicue denotantur principia, scilicet Christus agens ut quod, & humana natura agens ut quo. Si verò sumatur

tur ratione suppositi in humana natura subsistē-
tis, verissima est, vt patet ex dictis, licet sit mi-
nus propria. Ad argumentum igitur, admissa
maiori in vtroque posteriori sensu, dico primò
ad minorem, Christum inquantum homo est,
idest ratione humanæ naturæ vt principij quo,
non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum
satisfacientem vt principium quod per huma-
nam naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quate-
nus liberè satisfactionis actus elicuit. Secundò
dico, sumendo nomen illud *homo* ratione suppo-
siti in humana natura subsistentis, falsam esse mi-
norem; sic enim Christus inquantum homo, id-
est vt suppositum in humana natura subsistens,
satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respon-
dendum est ad probationes dictæ minoris; con-
cludunt enim Christum, inquantum homo est,
idest ratione humanæ naturæ vt principij quo,
non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse
aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo
principium quo, & aliquid de eo negando aut
affirmando, non excluditur principium quod
cum ijs, quæ illi conueniunt, & ijs, quæ ex eo
deriuantur in operationem, sed in ipsa magis
clauditur propositione dicente, Christum sa-
tisfecisse, scilicet vt quod. Cum enim dico, *Chri-
stus satisfecit, inquantum homo*, duo satisfactionis
principia significo, alterum quod per ea verba,
Christus satisfecit, alterum quo per illa verba *in-
quantum homo*. Quod vir acutus Vasquez non
aduertit, aut consultò dissimulauit. Quem au-
tem sensum habeat illa propositio, *Christus inqua-
ntum homo est predestinatus Filius Dei*, declarat S. D.
infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij exposto-
res.

CONTRA 5. *Concl.* sunt argumenta quædam
Suar. & Vasq. quæ proximum contra præce-
dentem *concl.* & soluimus, & ea quæ refert &
soluit Aluar. in 4. sua disp.

Obiect. 4.
Astru. Primò:
primacous.
5. *concl.*

Contra eandem conclusionem argumentatur
Astru. Primò: In Christi anima non reperitur
virtus iustitiæ commutatiuæ erga Deum; ergò
satisfactio Christi nequit esse actio elicitæ aut
regulata à virtute commutatiuæ iustitiæ. Con-
sequens est manifesta. Antec. probatur, Gratia Chri-
sti in esse physico considerata, & quatenus ex i-
psa effluunt virtutes infusæ, est prorsus eiusdē
speciei cum gratia cuiusvis hominis iusti; sed in
alijs hominibus iusti ex habituali gratia non o-
ritur virtus commutatiuæ iustitiæ erga Deum;
ergò neque in Christi anima ex essentia habitua-
lis gratiæ oritur habitualis commutatiua ius-
titia. *Responsi.* falsum esse antecedens. Ad eius
probationem negatur consequens. quia subiectum
gratiæ & virtutis principale est suppositum na-
turæ intellectuales; suppositum autem Christi
erat infinitæ simpliciter dignitatis & æquale
Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiæ commu-
tatiuæ in eo erga Deum, non autem in alijs ho-
minibus, quorum supposita finitæ sunt perfe-
ctionis & dignitatis. *Secundò resp.* gratiam Chri-
sti habitualement in esse physico eiusdem esse ra-
tionis cum gratia cæterorum hominum, diuer-
sæ verò rationis in esse morali propter coniun-
ctionem ad suppositum simpliciter infinitum
ex quo merita & satisfactiones valorem trah-
bant infinitum, atque adeo sufficiens ad æqua-
litatem iustitiæ constituendam. *Tertiò resp.* nul-
lam esse consequentiam dictæ probationis;
Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei
cum gratia cæterorum hominum, ad nobilio-
res tamen actus & terminos extendebatur in
Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

Solut.

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æ-
quiualem offensæ satisfactionem ex pro-
prijs & alijs indebitis, alij verò minime.

Secundò sic arguit. Si in Christi anima fuit ius-
titia commutatiua erga Deum, sequitur Chri-
stum satisfecisse, quatenus operabatur, vt æqua-
lis Deo id est prout se gerebat in sua operatio-
ne, non vt subditum Deo, sed vt Deo æqualem:
at consequens & rationi dissentit, & non vide-
tur consentire catholicæ veritati; ergò &c. se-
quela est manifesta: nam iustitia commutatiua
ex propria & essentiali sui ratione respicit æqua-
litatem; ergò eius operatio prout ab ipsa pro-
cedit, non est inferioris ad superiorem, sed æ-
qualis ad æqualem. Falsitas verò consequens
seu minor quo ad primam partem probatur.
Christus quatenus merebatur apud Deum, & i-
psi satisfaciebat pro nobis, operabatur vt homo
per voluntatem humanam, ergò vt minor Patre
& inferior illo. Et confirmatur. Quia potissi-
ma operatio satisfactoria Christi fuit eius
passio voluntariè pro nobis suscepta: sed Chri-
stus in acceptanda passione & morte gessit se vt
minorem Patre; ergò. Secunda propositio
probatur. Quia Christus passionem accepta-
uit ex obedientia Patris iuxta illud *Io. 14. Vt co-
gnoscat Mundus, quia diligo Patrem, & sicut man-
datum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc;*
ad subeundam videlicet mortem; vt explicat
Aug. l. 13. de Trim. c. 14. Deinde probatur ea-
dem minor quo ad alteram partem, videli-
cet consequens illud non satis fidei veritati
consentire, ex illo Pauli ad *Philip. 2. Humi-
liauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem,*
*mortem autem Crucis; propter quod & Deus ex-
altauit illum, &c.* ergò Christus sui nominis
exaltationem & corporis immortalitatem pro-
meruit à Deo, non prout se illi æqualem ges-
sit, sed ex humilitatis & obedientiæ actioni-
bus, quibus suam humanam voluntatem diui-
næ summisit. *Respondetur*, nullam esse conse-
quentiam; satisfecit enim Christus, vt æqua-
lis Deo quo ad suppositum, & vt minor &
subditus quo ad humanitatem. Sed rursum in
supposito satisfaciendo duo sunt consideranda;
alterum est ipsum suppositum satisfaciens,
& secundum hoc satisfecit, vt æqualis Deo. Al-
terum est modus satisfaciendi scilicet per hu-
miliationem & summisionem non solum hu-
manitatis, sed etiam ipsius suppositi vt sub-
sistentis in humana natura, & secundum hanc
etiam rationem satisfecit, vt subditus Deo.
Sed quia summissio & humiliatio diuino sup-
posito in humana natura subsistenti conueni-
ebat non secundum diuinam naturam, aut se-
cundum personalem eius dignitatem, ita scili-
cet vt ex ijs inesset personæ Christi secundum
se ratio & capacitas summisionis, sed illi per-
sonæ summissio congruebat secundum huma-
nam tantum naturam, ideo simpliciter ac ab-
solute dicendum est, Christum vt Deo sub-
ditum illi satisfactionem pro peccatis humani
generis obtulisse, ex quo magis perspicue pa-
tet falsitas dictæ sequelæ.

Deinde ad probationem consequentiæ di-
co eius illationem non esse veram. Nam fal-
sa est in ea iustitia commutatiua, quæ versa-
tur circa actiones iniuriarum satisfactione ad-
æquandas; quia satisfactio hæc fit per sum-
missionem personæ satisfaciens ad eum, cui fit
satisfactio.

Tertiò. Si in humana Christi voluntate esset habi-
tus iustitiæ commutatiuæ erga Deum; ergo habitus ille
saltem

Obiect. 2.

Solutio.

Obiect. 3.

saltem in esse physico esset finitus, & limita-
tus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iusti-
tiae elicitata finitae esset & limitata perfectionis,
quatenus ab hac virtute procederet; ergo satisfac-
tio Christi ut sic non esset ad aequalitatem,
neque esset sufficiens ad compensandum pro v-
niuersis hominum peccatis; ergo non esset actio
perfectae iustitiae; ergo neque esset actio iustitiae
commutativae; ergo talis iustitiae commutativae
virtus otiose & impertinenter ponitur in Chri-
sto; prima consequentia probatur; quia non
esset maior illius habitus perfectio, quam gra-
tia Christi habitualis: haec autem nullam ha-
beret physicam infinitatem. 2. 3. & 4. conse-
quentiae sunt evidentes. 5. verò probatur; quia
iustitia commutativa est perfecta & rigorosa
iustitia. *Resp.* falsam esse tertiam consequentiam.
Nam, etsi Christi Domini satisfactio, quatenus
ab habitu iustitiae ut principio quo, fuit elicitata,
finitam haberet perfectionem tam physicam quam
moralem, quatenus tamen à diuino supposito
procedebat in humana natura subsistente, tan-
quam ab agente principali, valorem habuit infi-
nitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem
Asturicensis impugnat hoc argumento: Prop-
pria iustitiae commutativae ratio & perfectio
non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine
ad actum & obiectum pensanda est: ut ex ob-
iecto non sortitur infinitatem simpliciter; ergo
non est infinita in ratione virtutis commu-
tativae iustitiae. Prima propositio probatur.
Quia propria aliarum virtutum ratio conside-
ratur per ordinem ad actum & obiectum, & non
per habitudinem ad dignitatem subiecti, in
quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis
Christi non sufficit constituere eas infinitas in
suis essentialibus rationibus; ergo etiam prop-
pria iustitiae commutativae ratio & perfectio,
non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine
ad actum pensanda est. Secunda verò pro-
positio probatur: Quia iustitia commutativa
Christi non attingit obiectum quantum est
attingibile. Ex quo deducit idem author,
quod admissa etiam in Christo virtute iusti-
tiae commutativae, non posset infinitum valo-
rem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit)
impertinenter poneretur in Christo, eo vel
maximè quod Christus potuit satisfacere, sic-
ut & actu satisfecit per operationes aliarum
virtutum, scilicet humilitatis, obedientiae &
religionis. *Resp.* falsam esse primam propo-
sitionem loquendo de perfectione morali. Ad cuius
probationem respondetur, rationem essentialem
& physicam omnium virtutum & etiam iustitiae
considerari in ordine ad actum & obiectum,
moralem autem eorum valorem ex supposito
principaliter operantis dignitate praecipue
dependere ob causas superius assignatas: valor
enim moralis actus, non ex obiecto tantum
rectae rationi consonum, sed etiam ex circum-
stantiis dependet eidem rationi comparatis,
ex quibus una est suppositum operans, cuius
dignitas in actu satisfactionis, seu compensa-
tionis offensae plurimi penditur; quoniam, ut
ante diximus in actu satisfactionis ipsa perso-
na humittitur & humiliatur. Ex quo patet
iustitiam commutativam in Christo non esse
impertinentem ad satisfaciendum, quamvis non
ex ea tantum sed etiam ex supposito praecipue
valor in actum per eam elicitum deriuetur. Al-
uar. in *resp.* ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit
hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

menta Scoti, Durandi & aliorum quae referunt
& soluunt Capreolus in *allegata* dist. 18. Caieta-
nus, Medina, Suarez, Valentia, & Alvarez super
hoc articulo, & Asturicensis in *supra* notata re-
lectione, quaest. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. &
seq.

Contra eandem Conclus. argument. Rada in *Rad. obi. 1.*
allegata Controu. 13. artic. 3. *Primò*, Omne meri-
tum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem
Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud
Deum satisfactorium dicit eundem ordinem
ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non
fuerunt satisfactoriae de toto rigore iustitiae.
Antecedens (inquit) patet ex dictis in *artic. prae-*
cedenti. Prima Consequentia probatur: Quia satis-
factio supponit opus meritorium; ergo idem
de satisfactione censendum est, quod de merito.
Secunda verò consequentia; Quia rigor iustitiae
liberalitatem creditoris, & acceptationem e-
ius per quam satisfactioni valorem conferat, om-
nino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. Hoc
ipso namque quod actus est bonus vel malus
moraliter, & procedit à gratia, habet ratio-
nem meriti vel demeriti coram Deo; nec indi-
get vlla superaddita ordinatione, ut scitè Caiet.
aduertit 1. 2. q. 114. a. 3. Cuius sententiae veritatem
latè probat Valq. *ibid.* dist. 114. c. 18.

Secundò satisfactio Christi fundatur in gratia
Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa.
Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob.
Quia valor satisfactionis Christi ut procedens à
supposito humanitatis, fundabatur in gratia v-
nionis, quam illi gratis & liberaliter contulit
persona Verbi infinita. Et *confir.* Quia valor satis-
factionis Christi proueniebat ex diuino suppo-
sito, cui fiebat satisfactio; ergo necessariò funda-
batur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius proba-
tionem dico, gratiam factam fuisse humanitati,
quae ex vnione ad Verbum maximam acquisiuit
perfectionem & dignitatem, non autem eius
supposito, cui naturalis est dignitas simplici-
ter infinita. *Sed hanc* responsionem dupliciter im-
pugnat idem author. *Primò*: Quamvis supposito
Verbi in humana persona subsistente deberetur
gratia vnionis, & alia dona ex rei congruen-
tia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex
aliquo actu meritorio, cui de condigno & ius-
titia corresponderet, ergo Christo ut satisfac-
ienti aliqua gratia facta fuit. *Secundò* Chri-
stus ut satisfaciens non erat Deus sed homo:
sed Christo ut homini facta est gratia, cum
ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo
Christo ut satisfaciendi, Deus cui satisfaciebatur
aliquid gratiose contulit. *Resp.* primam replicam
esse valde rudem & indignam Theologo vel
mediocriter erudito. Sed omissa censura di-
co *primò*: nec vnionem nec alia dona debita
fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vnione
ad humanitatem, & donis in ea receptis vtilita-
tis aut commoditatis vel perfectionis adiun-
gi. *Secundò* dico, Verbum in humana natura
subsistens virtute sibi propria modo superius
explicato gratiam illam omnem habuisse, quae
ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata
fuit humanitati, ut hic aduertit Caiet. & alij.

Tertiò sic arguit Christi satisfactio non fuit
facta ex bonis, quae essent propria Christi ut
satisfaciendi, ita ut non essent propria Dei
ut creditoris; ergo non fuit de toto rigore ius-
titiae. Antecedens probatur. Quia satisfac-
tio Christi facta fuit per opera humanitatis,
quae & secundum suam substantiam & quo ad
valo-

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid creatum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Probatur illatio. Quia Deus omnium creaturarum habet plenum ac perfectum dominium. Et *confirmatur*. Quia & gratia & concursus specialis ad opera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus ut satisfaciens indigebat, nec ut homo ex se habebat, procedebant à Deo creditore; ergo satisfactio Christi per illa opera facta gratiæ Dei ac liberalitati innitebatur. *Resp.* falsum esse antec.

Solut.

Ad eius probationem dico primò, Christi satisfactionem factam fuisse per opera humanitatis & voluntatis creatæ ut principij quo, habenti super ea speciale dominium libertatis, quomodo non erant sub dominio Dei ut antè diximus. Secundò dico, eadem opera fuisse elicitæ suæ productæ à diuino supposito in humana natura subsistente ut principio quod, ex cuius vnione personali cū humana natura veluti naturalis proprietas effluebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad ipsius humanæ naturæ sic vnitæ perfectionem debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satisfactionem prout egrediebatur à diuina Christi voluntate; & à persona Christi ut principio quod, fuisse Christo propriam, ut supra declarauimus in *tertia parte Controuersia*. Et per hæc satisfactio etiam *confirmatio*. Sed *instat Rada*, Quia Verbum ut subsistit in natura humana reduplicatiue, non includit infinitatem personæ, licet sit in se persona infinita: & si illam includit vel præexigit, iam illud ab eo est ut creditore, & si confert operibus dignitatem & valorem, semper illam confert ratione suæ personalitatis & naturæ diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo. *Præterea*. Verbum operibus humanitatis dat valorem ut est infinite dignitatis persona, sed ut sic habet rationem creditoris; ergo satisfactio Christi verè gratiæ creditoris innititur; ergo non fuit ex toto rigore iustitiæ. *Resp.* falsum esse antecedens quo ad omnes partes, Implicat enim primò Verbum ut subsistens in humana natura specificatiue aut etiam reduplicatiue non includere infinitatem; quia propria ratio subsistendi in humana natura est infinitas personæ in terminando, cuius conditionis defectu non potest vlla creata persona in duabus subsistere naturis substantialibus. Secundò falsum est infinitatem personæ subsistentis in humana natura ut sic, se tenere ex parte creditoris; ut enim supra diximus, Verbum ut subsistens in humana natura satisfactio sibi ipsi ut subsistenti in diuina natura; igitur Verbum creditoris solum rationem habet, quatenus in diuina natura subsistit, ut vnus Deus simul cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falsum est, Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ diuinæ simpliciter & præcisè sumptæ, operibus satisfactorijs valorem conferre; quamuis enim valor operationum ex dignitate diuinæ personæ, tamquam ex ratione formali dependeat, exigit tamen ut conditionem, subsistentiam in humana natura. Et ideo Verbum non absolute, sed ut subsistens in humana natura valorem contulit operibus Christi satisfactorijs. Sed *instat iterum Rada*. Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo persona satisfaciens erat Verbum secundum dignitatem suæ personæ secundum se sumptæ: Probatur illatio exemplo ignis; qui licet ad agendum requirat applicationem ad passum tanquam conditionem, tamen ipse agit secundum se & secundum suam naturam, quæ est ratio per se operandi. *Deinde*. Si cum dicitur Persona Verbi ut vnita humilitati, tribuebat valorem operibus humanitatis, dictio illa, ut dicit conditionem re-

Replica. 1.

2.

A quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum illi valorem; ergo Persona Verbi non tribuebat infinitum valorem operibus humanitatis: Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita solum ad ea materialiter concurreret, vel saltem solum ut conditio: natura verò humana non solum ut principium agendi, sed ut ratio ac totalis causa valoris satisfactionis; quod est absurdum. *Resp.* cum dicitur, Verbum ut subsistens in natura humana confert valorem operibus Christi satisfactorijs, dictionem illam, ut dicere conditionem annexam rationi formali valoris; ita ut ratio sit dignitas Verbi suæ Verbum ex sua dignitate, hac tamen addita conditione, ut sit in humana natura subsistens. Itaque dictio illa *Verbum* dicit rationem, specificatio autem illa, ut *subsistens* dicit conditionem. Et per hæc soluitur *instantia*, quo ad utramque partem. Ad primam enim negatur illatio. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; quoniam applicatio nullum affert esse substantiale igni, sicut subsistere in humana natura affert esse humanum, quod est substantiale personæ in ea subsistenti. Ad secundam negatur consequentia; quia dictio illa ut non importat conditionem, nisi ut annexam & quasi ut modificantem rationem formalem, quæ est personæ dignitas; & ideo persona diuina secundum suam dignitatem non materialiter tantum, sed etiam formaliter concurrat ad valorem satisfactionis.

Solut.

C Alia eiusdem Authoris argumenta valde friuola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ supra notauimus, abundè satisfaciunt.

Contra eandem Concl. argumentatur Vasq. c. obi. prima 4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout egrediebantur à diuino supposito satisfaciens esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera Christi tam in fieri, quam in facto esse suapte natura à Deo dependent, ita ut sine illius efficacia esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus dicitur in omnes res Mundi habere dominium, nimirum iure Creationis & conseruationis; ergo. *Præterea*. Valor operum pendebat ex ipsa Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam operatio Christi denominatione solum extrinseca dicebatur infinite digna & Deo grata. *Resp.* ad primum opera Christi, prout egrediebantur à diuino supposito, ut principio quod proximo eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi dominium pertinuisse, ut supra declarauimus, quamuis eadem opera materialiter sumpta, & prout à Deo ut prima & remota causa procedebant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius vniuersali dominio comprehenderentur. Ad secundum negatur antec. formaliter loquendo; Valor enim operum Christi non ex Deitate formaliter, quæ tribus est communis, sed ex personali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per hoc alia quædam eiusdem expositoris argumenta diluuntur, quæ profert contra modum dicendi Suarezij superius approbatum. Secundò sic arguitur. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiæ, veram habet rationem restitutionis; ergo fit tribuendo aliquid commodi ei, cui satisfactio exhibetur ad resarciendum damnum illatum; ergo postulat ut ille, qui satisfacit faciat esse aliquid sub dominio eius, cui satisfacit, quod ad ipsum aliàs non pertinebat, neque pertineret iure proprio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere; ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in materia iustitiæ propriæ, ac proinde neque ex rigore huius iustitiæ. *Respondetur* falsum esse antecedens.

Ob. 2.

tecedens, ut patet ex differentia satisfactionis & restitutionis superius explicata.

Obiect. 3. Tercio probat, in Christi satisfactione non fuisse tertiam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia licet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligationem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ijs, quæ actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ijs, quæ alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditio necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex aliis non debitis, sed etiam ex ijs, quæ alias exigi non possunt à creditore. **Resp. primò**, opera Christi, prout egrediebantur à diuino supposito modo superius explicato, nec Deo fuisse debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi potuisse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamuis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. **Secundò dico**, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiæ &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositi infinita dignitate deriuatam. Et ideo, quamuis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfecte satisfaciebat. **Sed contra** responsionem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, *cap. 5.* Nam si quis vouisset loco sacro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu verò aut delicto tantundem etiam pretij & valoris eidem deberet, nõ posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & contractus aut delicti tantundem simul cum re illa soluere deberet; ergo etiã in proposito, &c. **Resp.** nulla esse consequentiã. Quia vna Christi Domini operatio, quæ infinitatem habet ex diuino supposito, multas formali ratione distinctas continet operationes moraliter infinitas; & ideo potest pro multis debitis Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Et eodem modo satisfcit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia verò eiusdẽ expositoris argumenta contra Suarezium asserentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4. Quarto. Probat *disp. 9. c. 1. tres* illas conditiones non sufficere, ut satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipso quod offertur æqualis solutio soluitur debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactio condigna & perfecta in materia iustitiæ pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens patet in debitis pecuniarijs, in quibus si creditor nolit solutionem æqualem, quam ipse recte nouit æqualem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famæ; Nam si quis læsit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, quæ ex natura rei æqualis sit ad refarciendum damnum, velit nolit

A creditor, soluitur omninò debitum & nulla amplius manet inæqualitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & æqualitatem. **Resp.** antecedens verum esse de oblatione iustæ solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdito & obligato: at verò Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed suæ tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quamcumque oblatam pro satisfactione offensæ recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omninò contemnenda distinctio illa, quam *disp. 9. c. 2.* sine solido fundamento reijcit Vasq. nimirum duplicem esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proximam; hæc autem est omnis operatio valorem habens æqualem offensæ, quæ tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris sortita est, ut æqualitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedente, plenè satisfaceret. Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu, quæ est omnis operatio quæ re ipsa & de facto perfecte tollitur inæqualitas, & satisfcit offensam. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum verò eidem conuenit absolute, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, præcisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longè superexcederet offensæ quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quæ tamen actum non exercet perfecta satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditio necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accedentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; nõ quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactio illa, quantumuis æquiualens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam æqualem offensæ potest absque læsione iustitiæ & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisficientis tantam habuit iustitiæ perfectionem, ut sui valoris infinitate & æqualitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblatam æqualem offensam satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si verò eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuinæ sapientiæ & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactio Deo per Christum oblata perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constituendo æqualitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in *1. 2. disp. 223. ca. 3.* quæ contra dicta Suar. militant nimis late, non autem contra ea, quæ diximus ita restrictè.

CONTRA septimam conclusionem produci potest Valentis argumentum Valentis, *disp. 1. puncto. 5. in sua q. 5.* ubi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absolute acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vedequaque circumstantiæ, ut alienum prorsus à recta ratione appareat

reat compensationem talem respuere, & abstinere ab illo exercitio, iustitiæ, quo pro compensatione remittatur iniuria: sed in proposito huiusmodi propter circumstantiæ vndequaq; fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolute acceptare ex iustitia compensationem à Christo oblatam. Maior probatur. Quoniam hic est vnicus & certissimus modus cognoscendi in quacunq; materia virtutem, si videlicet secus facere rectæ rationis iudicio sit deforme. Minor sic ostenditur: si vel ad ipsam compensationem oblatam, vel ad illum qui compensationem obtulit, vel ad illos pro quibus oblata fuit, respiciamus, planè videtur futurum quoddam deforme & abhorrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus compensationem Christi non acceptaret; ergò. Probantur singula. Nam compensatio non tantum fuit æqualis sed etiam abundans: persona offerens fuit Deus & homo: conditio hominum pro quibus est oblata fuit calamitosissima: Denique Deus cui compensatio oblata est, is etiam erat, qui vt finem sibi in hominum creatione propositum ad effectum perduceret, nihil poterat conuenientius facere, quam si oblatam compensationem acceptaret. *Resp.* falsam esse minorem absolute loquendo; quamuis enim, vt ait Augustinus in textu relatus, nullus sanandæ miseræ nostræ modus fuerit conuenientior, quam vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ maiestatis adæquaretur offensa, & iustitiæ simul ac misericordiæ satisficeret, non defuere tamen Deo sapientissimo plures alij modo possibiles & conuenientes, quibus genus repararetur humanum: non tenetur autem Deus semper eligere, quod optimum est; alioquin Deus non posset rebus à se factis creare meliores; quod est erroneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satisfactione, modo aliquo alio sibi placito genus humanum peccato collapsum repararet, non esset hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ sapientiæ, prouidentiae ac bonitati maximè consonans; non enim necesse aut possibile est, nos angustæ nostræ mentis intelligentia diuinæ sapientiæ ac prouidentiae secreta penetrare.

*Obiectio 1^a as
quez. contra
9. concl.*

CONTRA NONAM concl. præter argumenta Vasq. *super hoc a. disp. 9.* quorum solutio patet ex dictis, produci potest aliud eius argumentum ex prima par. *disp. 86. c. 6.* Vbi sic arguit. Quantumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos semper manemus sub illius potestate, sicut seruus sub potestate Domini, qui nihil habet quod Domini non sit, ideo si Dominus non seruet promissum seruo, aget quidem contra fidelitatem non tamen contra iustitiam; ergò si Deus gloriam & aliquod aliud promissum homini denegaret, infidelis quidem esset sed non iniustus; ergo, ex sola promissione nulla inter ipsum & nos oritur obligatio iustitiæ ad implendū promissum. *Resp.* promissionem acceptandæ compensationis per se primò factam fuisse Christo, tanquam capiti totius humani generis; persona verò Christi non erat serua sed libera & æqualis Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt sæpè diximus: quare falsa est argumenti consequentia; non enim puris tantum hominibus, nec ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per eum cæteris, vt eius membris facta est promissio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde, non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatione iustitiæ, seclusis imperfectionibus, tenebatur Deus implere promissum; Nam & si Patribus veteris testamenti sæpè Deus promisse-

Sal.

Arit Saluatorem, non est tamē ea promissio ab ea, quæ Verbo iam incarnato facta est, omnino distinguenda, sed tanquam vna in lege naturæ inchoata, & sub lege scripta continuata, & tandem sub lege gratiæ completa recipienda, ita vt promissio facta Christo satisfactori in primo conceptionis eius instanti sit præcedentium omnium promissionum complementum, ac veluti sigillum manu regis impressum tot promissionibus veluti vni perfectè stabilis, ac perpetuæ robur firmitatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumenta; quæ referunt & soluunt Medi. Suar. Valen. & Aluar. *super hoc artic.*

TERTIA CONTROVERSIA.

An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis fuerit principium quod, vel tantum quod?

Vasq. *disp. 8. c. 2.* sequens And. à Vega *lib. 7. super Conc. Trid. c. 9.* docet, humanæ Christi naturæ, vt Deitate sanctificatæ tribuendam esse satisfactionem nostram, tanquam proximo satisfaciendi; supposito autem diuino remotè per communicationem ideomatum, quatenus opera humanitatis tribuuntur supposito diuino sustentanti illam: neque solum satisfactionem tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. *Quam* *Resolutio* *opinionem* vt falsam, & communi sententiæ S. S. & Theologorum aduersam confutant Suar. *disp. 4. s. 5.* Asturic. in *sapè allegata q. 5. dubio 3. pag. 379.* & Aluar. *disp. 5.* optimis argumentis. Mihi verò nedum falsa, sed etiam erronea, & hæresis proxima videtur hæc opinio. Nam præter communem Sanctorum & Scholasticorum sententiā illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum oracula manifestè testantur, Verbo diuino Incarnato, non autem eius humanitati, vt principio quod, satisfactionem nostram secundum locationis proprietatem esse tribuendam.

VT AUTEM, quod diximus, facilius ostendamus, quatuor à Theologis communiter cōcessa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima fundamenta præmittimus; ex his enim verborum diuinæ scripturæ, Sanctorum Patrum, & Conciliorum euidentius sensus & veritas elucescet, & vis argumentorum, quæ pro eadem veritate confirmanda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primò ex D. Th. in 1^a q. 16. a. 1. Nomen omne significans naturam communem in concreto posse supponere pro quolibet contentorum sub natura communi; sicut hoc nomen homo potest supponere pro quolibet homine singulari, & eadem ratione hoc nomen Deus ex ipso modo suæ significationis potest supponere pro persona filij Dei: cum ergò de quolibet supposito alicuius naturæ possit verè & propriè predicari nomē significans illā naturam in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè & verè prædicatur homo: & cū persona filij Dei, pro qua supponit hoc nomen Deus, sit suppositū naturæ humanæ, consequens est posse verè & propriè hoc nomen homo prædicari de hoc nomine Deus, quatenus supponit pro persona filij Dei. Et in art. 2. sic loquitur. *Supposita veritate vtriusq; naturæ diuinæ, scilicet & humane, & vnione in persona, & hypostasi, hæc est vera & propria: Homo est Deus, sicut & ista: Deus est Homo. Hoc enim nomen homo potest supponere pro quolibet hypostasi humana naturæ, & ita potest supponere pro persona filij Dei, quā* *dicimus*

*Sententia
Doctorem,
Sententia
P. alquez.*

*Resolutio.
Premissis
4. fundamē
in. prob. 4.
arg. generi
bus erronea
esse opinio
nem as. asse
rentis huma
ne Christi
naturæ.*

*vt Deitate
sanctificatæ
tribuetur
esse satisfaci
tionem nos
strā tanquā
proximo
principio
quo, &
quod.*